

Сафарі на щастя
Світлана Олегівна Талан

Золота письменниця України

Ростислав майже не звертав уваги на закохану по вуха Марусину. Він погрався з її почуттями, пішов до армії і повернувся з іншою дівчиною. Принижена зрадою та вщент розбита Марусина, покинувши все, поїхала до Данії на заробітки, щоб повернутися сильною, самодостатньою, успішною.

Ще раніше сестра Марусини Ореста виїхала в Данію і, здається, знайшла там своє жіноче щастя. З надією на краще туди ж вирушила Любаня – сусідка Марусини.

Три жінки, зраджені найдорожчими людьми, стануть одна для одної янголами-охоронцями. Бо кожна має хай і обпалені, проте міцні крила. Три жінки, що шукали щастя, опинилися над прірвою. Та не для того, щоб упасти, а щоб злетіти.

Світлана Талан

Сафарі на щастя

Щиро дякую цілеспрямованій дівчині Марії Н.,
яка поділилася своєю життєвою історією

Мені снилась дорога. Дорога – і все.
Ні куди, ані звідки, – не знаю, не знаю.
Просто снилась дорога, – ні шлях, ні шосе,
А дорога й дорога, – іду й проминаю.

Тільки десь ніби вогник далеко в степах.
Може, мати стоїть на німому порозі.
Може, це вже Чумацький, а може й не шлях.
Може, просто дорога. Дорога в дорозі.

Ліна Костенко

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

Авторка фото Інна Стельмах

Модель Марія Новік

© Талан С. О., 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2021

.

Марусина угледіла вільне місце в лаунж-зоні аеропорту Копенгагена, сіла так, щоб видно було злітну смугу, поглянула на електронний годинник на стіні: до вильоту її літака в Бориспіль залишалося три години. Дівчина могла б приїхати в аеропорт пізніше, але навмисно прибула заздалегідь, бо залишатися вдома вже не мала сил. Сама згадка про те, що за кілька годин буде вже в Україні, ступить на рідну землю, побачить маму й тата, змушувала тріпотіти кожну клітинку тіла, а серце наповнювала приемним щемом.

«Як же я скучила за Батьківщиною, за рідними людьми, за своїм селом!» – подумала вона й зітхнула.

Марусина знала, що надвечір уже буде в рідній Березівці, сидітиме за столом на своєму улюбленому місці – біля вікна навпроти батька, – а мама метушитиметься, накриваючи на стіл. Батько всміхатиметься у вуса і запитуватиме, як жилося доньці в Данії, хоча все вже чув із телефонних розмов, а мама незле дорікатиме йому: «Відчепися від дитини! Не бачиш, що вона з дороги, стомлена й голодна!» І марно їй казати, що не хоче їсти: мамі завжди здається, що донька голодна – «Бач, яка худюща! Одні очі світяться!» Тато зауважить, що Марусина зовсім не худенька, навпаки, струнка і гарна, але сперечатися з мамою не буде, бо його дружина – справжній командир у спідниці, хоча й зростом ледь сягає йому до плеча. Приемні спогади про рідних теплом розливалися по тілу, і Марусина всміхнулася кутиками вуст.

Спогади понесли дівчину до рідної Березівки, звідки Марусина вирушила в далеку незнайому країну в пошуках щастя. Вона спостерігала, як на злітній смузї велетенські небесні птахи брали розгін, щоб піднятися в небо, несучи на собі людей у різні краї. Марусина думала про те, що люди давно навчилися літати швидше і вище за птахів, але їй досі не знають, де на них чекає щастя. Де воно живе? У рідному краї чи в іншій країні? Яке воно насправді і чи кожному дано? Але для будь-якої людини воно омріяне й бажане. Зазвичай, у жінок багата уява, і саме вона вбирає жіноче щастя в яскраві барви, вимальовуючи портрет того єдиного, найкращого у світі. Схожість жіночих фантазій лише в одному: поруч має бути надійний чоловік, з ним – спільні діти, затишок у домі й на душі. Повноту щастя можна відчувати лише тоді, коли впевнено йтимеш по життю, знаючи, що є місце, де тебе завжди чекають, де тобі будуть раді.

Часом щастя жінки в тому, що вона в будь-яку хвилину може зірватися з місця й стрімголов кинутися на його пошуки. Жінка готова гризти землю, дертися на скелю, зриваючи нігті та збиваючи ноги до крові, розчаровуватися, помилятися, ображатися, плакати, падати ниць на землю лише для того, щоб передихнути й знову шукати щастя. Хтось урешті здобуде тиху сімейну гавань поруч із коханим, а хтось піде далі, спотикаючись і змиваючи сльозами бруд зі своєї дороги.

Здається, зовсім недавно Марусина, як і її подруги, вирушила в мандри, шукаючи своє жіноче щастя, а скільки часу сплигло! Великі амбітні плани, надії, сподівання... Але доля до одних виявляла прихильність, а над іншими ніби знущала. Попри все, у кожній з них було своє сафарі на щастя...

Частина перша

Очима ти сказав мені: люблю.
Душа складала свій тяжкий екзамен.

Мов тихий дзвін гірського кришталю,
несказане лишилось несказаним.
Життя ішло, минуло той перон,
гукала тиша рупором вокзальним.
Багато слів написано пером.
Несказане лишилось несказаним.
Світали ночі, вечорили дні.
Не раз хитнула доля терезами.
Слова як сонце сходили в мені.
Несказане лишилось несказаним.

Ліна Костенко

Розділ 1

П'ятирічна Марусина захворіла. Вчора гасала з друзями вулицею, каталася на санчатах з гірки. Напередодні насипало снігу і вдарив мороз, тож як усидіти вдома? Біля річки – велика гірка, на якій зібралися всі діти з вулиці, де живе Марусинка, ще й позбігалася дівтора із сусідніх вулиць. Як було весело! Усе б нічого, якби не Ростик, який живе поруч і на три роки старший за неї. Він допомагав тягти на гору санчата, а потім дівчинка сідала і хлопчик штовхав її в спину. Марусина верещала від захвату, коли летіла вниз так, що аж вітер у вухах свистів! Ростик зазвичай добре ставився до Марусини, хоча іноді називав її «мала», що дівчинку трохи ображало. Яка вона мала, коли наступного року піде до школи?! І саме він винен у тому, що Марусинка застудилася: хлопчик насипав снігу їй за комірець шубки. Сніг був холодний, і дівчинка верещала, а Ростик стояв і сміявся. Спина стала мокрою, але Марусинка не побігла додому, а продовжила спускатися з гірки. Коли почало смеркатися, діти розходилися по домівках, і дівчинка помітила, що загубила одну рукавичку.

– Мала, ходімо додому! – покликав її Ростик.

– Я загубила рукавичку! – нахнюпилося дівча. – Її мені зв'язала бабуся. Як я піду додому? Мама насварить.

– У кишенях шукала?

– Немає.

– Ходімо пошукаємо! – запропонував хлопчик.

Вони обійшли все навколо гірки, але рукавички не знайшли.

– А ти не зізнавайся матері, що загубила, – порадив Ростик.

– Я попрошу бабусю зв'язати мені ще одну, і мама не помітить! – придумала Марусина.

Повернувшись додому, дівчинка сама поклала на комин сушитися рукавичку, і мама й справді не помітила втрати. Зранку Марусинка мала йти до садочка, але в неї заболіло горло й почався кашель. Зазвичай батьки залишали доньку на Віру, старшу на п'ять років сестричку, але на зимові канікули дівчинку забрала до себе в місто родичка. Батьки мали їхати до району на семінар, тож їм довелося залишити доньку на сусідку, тітку Іру, попросивши нагодувати Марусину та викликати фельдшера, якщо температура не падатиме. Жінка нагодувала дитину тепленьким супчиком, напоїла чаєм на травах і вклала в ліжко.

– Полежи трохи, а я збігаю попораю господарство, – наказала їй сусідка.

– Ростик прийде до мене після школи? – поцікавилася Марусина.

– Ні, поки не одужаєш – не прийде! – відповіла тітка Іра.

На хлопчика Марусина довго сердитися не могла. Хоча той часто бешкетував і міг її образити, але найчастіше вони добре ладнали між собою. Дівчинка полежала в ліжку, погортала буквар. Вона вже перечитала той буквар кілька разів. Марусина взяла книжку з казками, але читати цього разу не хотілося. Дівчинка підвелася, взула капці, узяла свою ляльку Даринку.

– Даринко, на вулиці мороз, тож тобі потрібно перевдягнутися! – сказала вона ляльці й узялася її перевдягати.

На ляльчині ніжки Марусина натягнула колготки, які бабуса пошила зі старих шкарпеток, одягла на неї кофтинку, яку теж зв'язала бабуса.

– Не вистачає спіднички, – промовила дівчинка. – Потрібно її пошити, бо змерзнеш.

Марусинка дістала картонну коробку, де зберігала свої «скарби». Чого там тільки не було! І клаптики тканини, і намисто, і маленькі ножички, і навіть голка з нитками для шиття! Дівчинка перебрала все, але потрібної тканини для спіднички на ляльку не знайшлося. Вона пішла в кімнату батьків, відчинила шафу з одягом. Одразу помітила батькові штани.

«Які вони величезні! – подумало дівча. – Якщо відрізати клаптик знизу, тато й не помітить!»

Вирішивши, що батько, вдягнувши штани, не помітить відсутність невеличкого клаптика тканини, Марусинка швиденько принесла свої ножички, відрізала зовсім небагато тканини – лише щоб вистачило на спідничку Даринці, – зачинила шафу й узялася до шиття.

– Як справи, Марусинко? – запитала сусідка, зайшовши в кімнату.

– Добре, – відповіла дівчинка й похвалилася: – Ось, шию спідничку ляльці!

– Яка молодчинка! – похвалила тітка.

Жінка поміряла дитині температуру, запропонувала пообідати.

– Я зараз не хочу, пізніше поїм, – сказала їй Марусина. – Зараз маю дошити спідницю, бо Даринці холодно.

– Яка ж ти хороша дівчинка! – ще раз похвалила сусідка. – Як що задумала, то обов'язково зробиш!

Коли тітка Іра пішла, дівчинка дошила спідничку, приміряла на ляльку й залишилася задоволеною: обновка вийшла на славу! Марусинка залізла під ковдру, зігрілася і швидко заснула. Коли повернулися батьки, то похвалили доньку за те, що була чемною. Дівчинка вирішила презентувати свою роботу й принесла ляльку.

– Мамо, тату! Подивіться, яка гарна спідничка в Даринки! Я сама її зшила! – з гордістю промовила дівчинка.

– Яка ж ти в мене розумниця! – похвалила мама, готуючи вечерю. – А яка майстриня!

Лише батько промовчав. Чоловік узяв у руки ляльку, подивився, задумався, а потім мовив, що десь бачив таку тканину. Марусина швидко забрала Даринку і сказала, що піде в ліжку, бо болить горло.

– Зачекай, доню! – притримав її батько за ручку.

«Невже помітить?» – майнула в дівчинки думка.

Чоловік підійшов до шафи з одягом, і всі почули, як він заволав звідти:

– О, ні! Тільки не це!

– Що трапилося? – стривожено запитала його дружина.

Чоловік виніс свої штани й продемонстрував:

– Ось що!

Жінка не одразу помітила, що штани порізані. Лише дівчинка насупилася, надула губи й опустила голову.

– Що ти наробила, Маріє?! – у розпачі промовила мама. Марусина знала, що коли її так називають, то дуже сердяться. – Це ж татові штани з нового костюма!

– Я тільки маленький шматочок відрізала, – промимрила дівчинка. – Там досить штанів, щоб татові вистачило!

Мати не знала, чи плакати, чи сміятися. Вона сіла на стілець і промовила:

– Невже в тебе не було іншого клаптика тканини?!

– Мамо, ти не розумієш! Даринці було холодно, і я мала зшити їй одяг! Я ж не порізала татові штани, а лише взяла звідти невеличкий шматочок! Невже вам шкода? – промовила Марусина й розплакалася. – Ніколи не думала, що ви такі жадібні!

– Ти не розумієш, що зіпсувала дорогу річ? – запитала мати.

– Марино, штани вже не повернеш, – мовив батько, – а Марусинка кається. Плаче.

– Кається вона! Думати спочатку потрібно було! – сказала мати й відправила доньку в кімнату. – Будеш там сидіти три дні безвилазно! – наказала вона. – І не смій більше чіпати речі без дозволу!

Марусина лягла на ліжко, вкрилася з головою ковдрою й невтішно розплакалася. Їй хотілося про все розповісти Ростикові, але тітка Іра сказала, що він не прийде до неї. Дівчинка взяла ляльку, притиснула її до себе.

– Тобі не холодно, Даринко? – запитала вона, ретельно вкутуючи ляльку ковдрою.

Мама з татом пішли на роботу до школи, а Марусина мала відбувати покарання й одужувати вдома.

– Марусино, прошу тебе, нічого не втни знову, – попросила мати.

– Я буду чемною дівчинкою! – пообіцяла вона.

Дівчинка тинялася без діла, погортала буквар, укотре подумавши, що ж буде робити в школі, коли вже вміє читати, погралася з лялькою й довго сиділа перед вікном. Діти бігали по вулиці із санчатами, а вона має сидіти вдома й може лише спостерігати за ними у вікно.

«Поки одужаю, то весь сніг розтане», – із сумом подумала дівчинка й відійшла від вікна.

Як на зло, ще й Ростик не заходив до неї. Без нього сумно. Хлопчик, хоча й дружив переважно з хлопцями, але й про сусідку не забував і часто дозволяв Марусині бігати за ними, якщо, звичайно, їх слухатиметься й не заважатиме хлопчачим розвагам.

Марусина то сиділа на стільці в кухні, то лежала в ліжку, то кривлялася перед дзеркалом. Вона любила перевдягатися й у різних сукнях походжати по кімнаті, щоб потім зупинитися перед великим дзеркалом на шафі й милуватися собою. Дівчинка знайшла своє нове платтячко, яке мама купила їй на літо, вдягла його, покрутилася перед дзеркалом. Їй дуже кортіло відчинити шафу батьків і дістати мамині туфлі на підборах, але згадала обіцянку бути чемною дівчинкою й лише зітхнула.

«Не чіпатиму туфлі, бо ще підбори зламаю», – вирішила вона і зняла сукню.

Від безділля Марусина зовсім засумувала. Щоб якось розважитися, сіла на стільчик біля ліжка й почала на ньому хитатися.

«Ще зламається!» – подумала дівчинка, коли стілець під нею жалібно заскрипів.

Марусина провела рукою по залізних бильцях ліжка, вирішила порахувати – їх було п'ять, а між ними простір.

«Цікаво, чи влізе сюди моя голова?» – розмірковувала дитина.

Вона відсунула вбік штору, обережно спробувала просунути між бильцями голову.

«Проходить!» – подумала вона й просунула голову далі.

Коли Марусина спробувала витягнути голову назад, то застрягла. Дівчинка злякалась і розплакалася, зрозумівши, що потрапила в пастку.

– Що мені робити? – голосила вона. – Буду так цілий день сидіти, а коли прийде мама, то знову сваритиме! Що ж я наробила!

Марусина почула, що в хату хтось зайшов.

– Мамо! Це ти? – озвалася вона.

– Мала, ти де? – почула голос Ростика.

– Іди сюди! Швидше! – покликала дівчинка.

Коли Ростик побачив Марусину, що стояла навколішки, засунувши голову між бильцями, розсміявся.

– І як ти це зробила? – ще сміючись, запитав він.

– Чого ржеш?! Не бачиш, що в мене горе? Краще допоможи звідси вибратися, поки батьки не повернулися! – попросила вона.

Як не намагався Ростик звільнити Марусину з пастки, йому це не вдалося.

– Іди до мами в школу, попроси допомоги, бо я тут і помру! – знову розплакалася Марусина, зрозумівши, що самотужки їй не впоратися з проблемою.

– Я швидко! – пообіцяв Ростик і помчав до школи.

Марно батько намагався руками розвести залізні прuti й звільнити доньчину голову.

– Усе! Я помираю! – верещала перелякана Марусина.

– То навіщо ти пхала туди голову?! – дорікнула мати.

– Я не знаю!

– Не кричи на дитину, – попросив батько, – я зараз розпиляю прут і звільню тебе, дитинко! – сказав доньці.

– І треба ж до такого додуматися! – сплеснула мати руками.

– Я не винна! – плакала дівчинка.

– То, виходить, що я тобі голову туди засунула?!

– Я не винна! – повторило дівча. – Туди голова добре влізла, а потім вуха в мене вирости, тож назад не вилазить!

– Отакої! – всміхнулася жінка. – То, значить, вуха вирости?

– Так! Ти ж сама казала, що я швидко расту, – сказала, схлипнувши, Марусина, – то й вуха швидко вирости! – і знову заплакала.

Коли Марусина опинилася на волі, то одразу побігла до себе в кімнату і сховалася під ковдрою. Вона чула, як зайшла мама і сказала, що тепер вона не піде гуляти на вулицю до самого Різдва.

– Щоб знала, як добре поводитися! – сказала жінка і вийшла.

Розділ 3

Наступного дня, коли Марусина лишилася вдома сама, вона вирішила взагалі нічого не чіпати й дивитися лише у вікно. Повз будинок пробігав Ростик, і Марусина помахала йому рукою. За мить хлопчик був у неї.

– Мала, ти чому така сумна? – запитав він.

– А ти як думаєш? Ви бігаєте, гуляєте, а я маю сидіти сама в хаті.

– Не хочеться бути вдома?

– Ні.

– То ходімо до мене!

– Мені не можна!

– Та ніхто ж не дізнається! – сказав Ростик. – Моїх батьків немає, твої також у школі. Поки вони повернуться, ти вже будеш удома.

Дівчинка замислилася. Їй завжди подобалося бувати в будинку сусідів. У хаті Марусини лише невеличка кухня, кімната батьків з телевизором і диваном-книжкою та її з Вірою невеличка кімнатка. А в сусідів великий будинок на шість кімнат, і в Ростика є своя. Але найбільше подобались дівчинці сходи на другий поверх, якими вона ходила безліч разів.

Ними можна було піднятися вгору, на другий поверх, а там – балкон, з якого цікаво дивитися вниз. Якось вони з Ростиком стояли на балкончику і плювали звідти, намагаючись поцілити в півня. Зробити це їм не вдалося, але їх за таким непристойним заняттям застукала тітка Іра й заборонила туди виходити. Але залишалися сходи зі справжніми поручнями, за які можна було триматися рукою.

– То йдемо до мене чи так і будеш тут киснути? – запитав Ростик.

– Ходімо! – відповіла дівчинка й пішла вдягатися.

Біля порога Марусина одразу зняла взуття. У будинку сусідів повсюди килими: і на стінах, і на долівці, і в усіх кімнатах. Обережно ступаючи по м'якому настилу, Марусина з другом одразу піднялися на другий поверх. Кімната Ростика була великою, як дві Марусининих. Уся стіна завішана полицями, де Ростик виставляв свої машинки та літаки.

– Ось ця нова! – похвалився він, демонструючи поповнення колекції. – Це мені тато привіз зі столиці!

– Гарна! – зітхнула Марусина.

– Хочеш, нові книжки покажу? Там є про літаки! – запропонував Ростик.

– А про ляльок немає?

– Я що, дівча? – всміхнувся він.

– Можна походити сходами? – попросила дівчинка.

– Скільки завгодно!

Марусина повільно, тримаючи високо голову, спустилася сходами, зупинилася біля дзеркала, поправила волосся і знову пішла вгору, уявляючи, що на ній довга синя сукня і туфлі на тонких високих підборах.

– От якби в нас так було! – захоплено промовила вона.

– У вас так не буде.

– Чому? – здивовано запитала вона, зупинившись на сходинок.

– Бо мій батько – голова колгоспу, а твої – вчителі.

– І що?

– У них зарплата маленька, – пояснив хлопчик.

– Ти також станеш головою колгоспу, коли виростеш?

– Ні. Я буду льотчиком!

– А мене покатаєш на літаку?

Ростик замислився.

– Не знаю, чи мені дозволять, – серйозно промовив він, поморщивши лоба.

– А ти одружися зі мною, і тоді тобі дозволять, – усмінулась Марусина.

– Подивимось! – жартома відповів хлопчик.

Марусина, погулявши сходами, згадала, що їй час додому.

– Ти рукавичку свою знайшла? – запитав Ростик.

– Де я її знайду, якщо сиджу вдома під замком? Це ще мама не знає, а як дізнається, то й за рукавичку мені влетить!

– Ти ж казала, що бабуся зв'яже тобі таку саму, – нагадав хлопчик.

– Коли це буде?

– Давай я тобі свої віддам! – запропонував Ростик.

– І що я вдома скажу?

– Скажеш, що ми помінялися рукавичками!

– А ти своїм що скажеш?

– Скажу, що загубив. Мені нічого не буде!

– Давай! – погодилася дівчинка.

Цього разу Марусині пощастило: вона встигла повернутися додому раніше за батьків і похвалилася, що поводитися добре.

Розділ 4

Родина Бойченків готувалася до Різдва. Мати, Марина Олександрівна, дістала з холодильника баночку майонезу та зеленого консервованого горошку, які берегла до свята; батько, Роман Семенович, робив нарізку для олів'є. В хаті приємно пахло тушкованою картоплею та м'ясом: у духовці смажилася гуска. Марусина не мала чим зайнятися, тож прислухалася до розмови батьків. Вони чекали на двоюрідну материну сестру, яка мала приїхати разом із Вірою та своєю донькою Орестом. Марусина не дуже скучила за рідною сестрою: та була старшою і ставилася до неї, як до маленької. Часто Віра змушувала виконувати за себе роботу, яку їй доручали батьки.

– Якщо не зробиш, то зачиню в хаті й не пущу гуляти! – зазвичай так погрожувала Віра сестрі.

– А я татові розкажу! – огризалася Марусина.

– А я тебе наб'ю! Ти не доведеш, що я тобі зробила! – казала сестра й показувала язика.

У такі моменти Марусина по-справжньому жалкувала, що менша за сестру і не може дати їй здачі. До того ж, Віра ніколи не брала її з собою, коли йшла з подружками гуляти. Марусині дуже хотілося послухати розмови старших дівчаток, але не вдавалося. Їй було образливо, бо навіть сусід Ростик, який був старший за неї, дозволяв гратися зі своїми друзями, а Віра не така.

«Вона капосна! Краще б у мене була менша сестричка! – подумала Марусина і зітхнула. – Добре, що Ореста приїде, з нею можна буде погуляти!»

Марусина підійшла до батька, притулилася до його спини.

– Чого сумуєш, доню? – запитав він.

– Не знаю, – відповіла дівчинка.

– Щоб не тинятися без діла, краще б сходила до магазину та принесла буханець хліба, – озвалася мати. – Гостей буде багато, ще й сусідів запросила на вечерю, може не вистачити на всіх, а хліб у магазині сьогодні швидко розберуть.

– Може, я сам би сховався? – запитав батько.

– Тобі аби не допомагати! – незле дорікнула жінка. – Марусина вже не маленька, нехай іде.

Донька вдягнулася й вийшла з хати. Вона вже не раз ходила сама до магазину. Дівчинка не жахалася собак, яких могла зустріти дорогою, але побоювалася Діму. Це був товстий лисий дурнуватий дядько, який нікого не ображав, але все одно Марусина його боялася. Щоразу, коли чоловік бачив дівчинку, усміхався беззубим ротом, підбігав до неї і, гигаючи, гладив її по голівці й давав цукерку. Діма часто вештався біля магазину, де покупці пригощали його солодощами, печивом чи булочкою, а потім він свої смаколики роздавав дітям. Марусина не хотіла віч-на-віч зустрітися на вулиці з Дімою, тож зайшла до сусіда. На її стук виглянув Ростик.

– Тобі не треба сходити в магазин? – запитала його Марусина.

– Ні. А що?

– Я йду по хліб.

– Сама боїшся?

– Ні.

– Не бреш! Бздиш, бо боїшся Діми! – випалив хлопчик і посміхнувся.

– Зовсім не боюся! – сказала Марусина й надула губи. – Хочеш, я тобі яблуко дам? – дівчинка вхопилася за рятівну думку.

У сусідів були різні яблука, але не такі, що подобалися Ростик. Марусина знала, що хлопчику смакували зелені яблука, які восени засипали в погріб прямисінько на картоплю, вони долежувалися, достигали і взимку ставали надзвичайно смачні.

– Те, що торохтить? – Ростик хитро примружив очі.

Якщо яблуко потрусити, то всередині торохтіли зернятка. Так Марусина з Ростиком завжди робили: спочатку трусили яблука, прислухаючись, чиє торохтить гучніше, а потім їх гризли.

– Так, те, що торохтить! – пообіцяла дівчинка.

– Я зараз! – сказав Ростик і гайнув одягатися.

Діми біля магазину не було, але Марусина не шкодувала яблука, яке пообіцяла сусідові. Дорогою додому дівчинка запитала, чому Ростикового батька називають Феодал, коли їхнє прізвище Феоділь.

– Та звідки я знаю? – стенив плечима хлопчик.

– Коли ти станеш дорослим, також будеш Феодалом?

– Я буду льотчиком! – з гордістю промовив хлопчик.

Біля двору вони попрощалися до вечора.

– Не забудь про яблуко! – нагадав Ростик.

– Я не дурна! Не забуду, – сказала на те Марусина.

Коли дівчинка повернулася додому, то побачила бабусю й одразу кинулася до неї в обійми. Жінка не стала чекати вечора, одразу віддала онучці подарунок – теплу жилетку в різнокольорових смужках спереду, яку зв'язала саморуч. Надвечір приїхала тітка з дівчатками, і Марусина отримала від Орести подарунок.

– Я навчаюся в третьому класі, тому вже доросла, щоб гратися ляльками, – сказала Ореста, подарувавши Марусині свою улюблену ляльку з довгим волоссям, яке можна розчісувати гребінцем.

Марусина подякувала і з жалем подумала, що наступного року піде до школи й тоді доведеться також комусь віддавати свої іграшки.

Надвечір зайшли сусіди всією родиною. Дядько Василь, високий, із блискучою лисиною, тітка Ірина, яка пахла парфумами, та Ростик у білосніжній сорочці.

– Ми до вас ненадовго, – одразу повідомив дядько, – лише привітати зі світлим святом Різдва.

– Як це?! – здивувалася Марусинина мати. – Ми гадали, що посидимо за столом усі разом.

– Чекаємо на поважних гостей, – сказала тітка Ірина, – маємо, так би мовити, «тримати марку».

Марусина не знала, яку там марку має тримати сусідка, але засмутилася, що не буде в них Ростика. Сусіди привітали зі святом, подарували батькам пляшку шампанського, баночку кави, пачку чаю, а Марусині – білі колготки.

– Будеш до школи ходити – носитимеш, – сказала тітка Іра.

Марусина, звичайно, любила отримувати подарунки, але білі колготки! «Це ж доведеться

взагалі нічого не робити, щоб вони були чисті!» – подумала дівчинка, подякувавши.

Марина Олександрівна привітала сусідів, віддала їм невеличкий пакуночок, а Ростикові подарувала коробку цукерок.

– Прийдеш до мене, і ми разом з'їмо! – шепнув хлопчик Марусині й підморгнув, щоб ніхто не помітив.

До того, як сусіди пішли, Марусина встигла всунути в Ростикову кишеню торохкітливе зелене яблуко.

– Тату, а чому дядько Василь лисий? – запитала Марусина.

Батько розкладав стіл, коли почув питання доньки, і не одразу відповів, тож їй довелося повторити.

– Чому люди бувають лисі? – допитувалась Марусина, бо саме це питання почало її мучити.

– Люди, доню, бувають лисі тоді, коли або занадто розумні, або дуже дурні! – відповів батько.

– Романе, ну що ти таке дитині розказуєш?! – дорікнула йому жінка, покриваючи стіл білою вишитою скатертиною.

Марусина вийшла в іншу кімнату й задумалася.

«Діма – дурний, тому він і лисий, з ним усе зрозуміло, – розмірковувала вона, – але про дядька Василя не можна сказати, що він занадто розумний. Сказати, що дурний, також не можна – то який він тоді?»

За вечерею Марусина відволіклася від розмірковувань, але наступного ранку пішла до Ростика. Вона мала для себе з'ясувати, чому дядько Василь лисий. Дівчинка спостерігала за чоловіком, дивилася на його блискучу лисину на маківці, але так і не змогла отримати відповідь на питання, яке не давало їй спокою.

Розділ 5

Перше вересня, коли Марусина пішла до школи, стало для неї справжнім випробуванням.

Дівчинку турбували білі колготки, які мали цілісінький день залишатися чистими, що було майже неможливим. А ще той великий бант, який мама зранку причепила їй на маківку! З ним не можна було крутити головою в різні боки, бо він так і норовив сповзти з волосся. Марусина мала таке відчуття, ніби їй на голову поклали качан капусти, з яким вона мусить ходити цілий день. Дівчинка до останнього сподівалася, що їй батьки куплять нову форму, але вийшло, як завжди: довелося доношувати одяг за Вірою.

– Вірці щастить, – нила вона напередодні, – завжди все нове має, а мені за нею доношувати!

– Після школи поїду в місто на навчання, тож і тобі купуватимуть новий одяг, – намагалася втішити дівчинку сестра.

– Коли це буде?

– Не встигнеш і оком кліпнути!

– Швидше б ти вже поїхала! – вередувала дівчинка. – Я тоді твою шафу займу. Можна?

– Тоді буде можна! – запевнила Віра.

Радували Марусину хіба новенькі зошити, олівці та портфель, які їй дісталися прямісінько з магазину. Дівчинка стояла на лінійці, не розуміла, що каже директор у мікрофон, і розмірковувала про те, куди вчителька подіне стільки квітів, бо кожен учень тримав у руках букет. «Напевно, згодую корові або козі», – вирішила Марусина.

Парти та підлога в класі пахли фарбою, велика дошка на стіні, крейда, якою можна писати, – усе це Марусині сподобалося, і дівчинка подумала, що в школі не так і погано. Вона була невисокого зросту, тож учителька посадила її за першу парту, поруч із дівчинкою в окулярах, яку звали Олею. Після другого уроку Марусина вже знала, що дружити з Олею не буде, хіба що спілкуватися на перервах. Сусідка по парті їй зовсім не сподобалася: вона заглядала вчительці в рота так, ніби звідти мало вилетіли щось надзвичайно цікаве, підносила руку ще до того, як учителька до кінця ставила питання.

«Фу! Підлиза! – вирішила Марусина. – Ростик такий уже давно дав би підсрачника!»

Після другого уроку вчителька сказала, що потрібно провітрити клас, і Марусина вийшла на перерву в коридор. Вона стала біля вікна, і до неї підійшла Оля.

– Це тобі! – дівчинка протягнула карамельку.

– Дякую! – сказала Марусина.

Вона не любила такі цукерки, але обіцяла мамі в школі бути чемною, тож відмовляти було незручно, і Марусина взяла карамельку. Вона не мала що дати Олі. Коли збиралася до школи, то мама поклала в портфель одне яблуко й наказала на перерві його з'їсти. «Якщо віддам яблуко Олі, то не виконаю мамине прохання», – подумала Марусина і смачно відкусила великий шматок.

– Привіт, першокласнице! – почула вона голос Ростика і зраділа. – Як справи у школі? Подобається?

– Ще не зрозуміла, – відповіла дівчинка.

– Дай вкусити! – сказав Ростик, кинувши погляд на яблуко.

Не встигла Марусина й рота розтулити, як хлопчик з її руки відкусив більшу частину яблука і почав ним хруммати, як крізь. Для Ростика їй не було шкода нічого, тож Марусина запитала, чи ще хоче.

– Ага! – сказав він і знову впився міцними зубами в яблуко.

Після цього Марусині залишився маленький шматочок, який вона швиденько доїла. Прозвенів дзвоник, і школярі зайшли в клас та сіли за парти. Учительки ще не було, коли двері прочинились і заглянув Ростик.

– Малюки, якщо хтось образить Марусину Бойченко, буде мати справу зі мною! – сказав він і показав кулака.

Марусина гордо випрямила спину, підвела вгору голову й повільно окинула зверхнім поглядом своїх однокласників: дивіться, мовляв, який у мене старший захисник!

Додому Марусині вдалося повернутися з чистими й навіть не подертими колготками, щоправда, бантик таки сповз із волосся і його довелося покласти в портфель. Коли батьки прийшли додому, то Марусина вже встигла перевдягнутися й повісити форму в шафу, за що отримала похвалу.

– Тобі сподобалося в школі? – запитав батько.

– Перерви подобаються, – відповіла дівчинка.

– А уроки? – поцікавилася мати.

– Суцільна нудьга, – відповіла дівчинка. – Маю вчити букви, коли їх знаю.

– Але ж не всі дітки вміють читати, – зауважила мати.

– То вони будуть навчатися, а я нудьгувати?

Мати пояснила, що незабаром почнеться вивчення нового матеріалу, і їй не доведеться нудьгувати.

– Поживемо – побачимо, – сказала Марусина по-дорослому й зітхнула.

– Сьогодні було свято, яке ти запам'ятаєш на все життя! – підсумувала мама, а дівчинка подумала, що нічого такого особливого вона не запам'ятала.

– Завтра вже не буде свята? – запитала Марусина.

– Ні. А що? – мама поглянула на доньку.

– Тоді бантик не потрібний? – з надією запитала дівчинка.

– Він тобі не подобається?

– Я його ненавиджу! Можна заплести мені кіски?

– Гарзд! – погодилася жінка.

Розділ 6

Здавалося, лише недавно Марусина йшла до першого класу, а вже закінчила п'ятий. Стільки часу вона чекала, поки Віра звільнить місце від своїх речей у шафі, щоб зайняти її полицки, а тепер, коли сестра почала готуватися до від'їзду, Марусина засумувала. Вона завжди ображалася на Віру за те, що та не дозволяла їй гуляти зі своїми подружками, ставилася до неї, як до маленької, не розказувала свої дівчачі секрети. Ніби намагаючись надолужити втрачене спілкування, Віра не відпускала від себе Марусини вже кілька днів.

– Я буду навчатися в місті! – радісно говорила Віра, перебираючи свій одяг. – Уявляєш, Марусино, скільки там людей, машин, усі кудись поспішають, і я буду серед них – частинка того гамірливого натовпу!

– Щаслива! – видихнула Марусина.

– Буду жити в гуртожитку.

– Везуча!

– Але раз на місяць приїжджатиму в село, тож не сумуй за мною! Потім отримаю диплом і стану вчителькою! Ух! Аж дух спирає, коли подумаю! Ти також підеш до педагогічного? Маеш піти, бо в нас – династія вчителів!

– Не вирішуйте за мене! – огризнулася дівчина. – Я ще не вирішила, ким стану, а ти «династія, династія»!

– У тебе є ще час подумати, – погодилася Віра й порадила поменше крутитися перед дзеркалом. – А ще не бігай за тим Ростиком, не рівня він тобі.

– Що?! За Ростиком? Тю! Потрібен він мені, як собаці п'ята лапа! – занадто емоційно промовила Марусина.

– А то я сліпа! Аж п'яти обсцикуеш! Ти бачила, які в нього дівчата?

– Які?

– Кра-су-ні! А ти хто? Мале дівча, у якого навіть цицьки ще не вирости!

– Та ну тебе! – психанула Марусина і пішла у двір.

Дівчина рушила в садок, залізла на товсту гілку дерева. Марусина не пам'ятала, з якого віку почала втікати від несправедливості, ховаючись у гіллі яблуні. Там вона могла сидіти годинами. Її ніхто не помічав, не чіплявся й не заважав думати, а часом і плакати. Здавалося, лише яблунька могла відчувати її душевний стан, читати думки, співчувати й заспокоювати. Умостившись на гілці, дівчина замислилася. Віра мала рацію. Поблизу Ростика все частіше крутилися дівчата, здебільшого його ровесниці, а з Марусиною він спілкувався або коли був удома, або коли вони йшли разом зі школи. Хлопець ділився із сусідкою, як і раніше, своїми мріями про майбутнє, іноді розповідав про дівчат, які йому подобалися, але відчувалося, що стосунки між ними вже не такі, як раніше. Іноді, коли в Марусини уроки закінчувалися раніше, вона швендяла біля школи, чекаючи Ростика. Він виходив і не квапився додому – ішов на шкільний стадіон, де займався на турніку. Марусина рушала туди, сідала на лавку і спостерігала за ним. Бувало, що підходили хлопці й після фізичних вправ разом з Ростиком курили, попросивши Марусину постояти на варті. Вона ладна була вертіти головою, щоб вчасно помітити дорослих, аби лише бути поруч з хлопцем. Ростик дорослішав, і заробити прихильність торохтливими яблуками було вже неможливо. Справжнім щастям стали ті нечасті години, коли Ростик сам заходив до Бойченків, запрошував Марусину піти прогулятися до річки. Вони ходили берегом, а хлопець згадував дитинство і казав, що за два роки поїде звідси навчатися в льотне училище і сумуватиме за рідним краєм. Марусині хотілося сказати, що вона сумуватиме за

ним, але соромилася, бо висміє і знову називатиме малою.

Посумувавши наодинці в саду, Марусина повернулася до хати. Три валізи з Віриними речами стояли посеред кімнати.

– Шафа вільна! – сповістила сестра. – Можеш перебиратися! Я собі залишила лише одну полицку знизу.

– Мені тебе бракуватиме, – сумно промовила Марусина.

– Та не бреш! – засміялася Віра. – Ми ніколи з тобою не були близькими подружками.

– Ми були і є сестрами.

– Це тобі, – Віра віддала сестрі свій старий гаманець з грошима. – Бери, на щастя!

Коштів було небагато, але й таким Марусина зраділа. Вона давно хотіла купити фотоапарат, щоб знімкувати все, що подобається. У батьків гроші просити не могла – не навчили вони цьому дітей, тому потроху відкладала на покупку. Трохи бабуся подарувала на день народження, щось зекономила на шкільних обідах, а ще дала хрещена, мати Орести, коли приїздили навесні допомагати засадити городину. Склавши всі гроші докупи, Марусина перерахувала їх і радісно підстрибнула: у неї було п'ятдесят три гривні! Саме стільки коштував фотоапарат! Нехай і з ручною перемоткою плівки, але справжнісінький! «Не такий уже й сумний день!» – подумала дівчина.

Їй залишалося дочекатися батька і попросити його повезти її до району, щоб зробити покупку.

Увечері Марусина крутилася, як білочка, допомагаючи батькам по господарству, потім заходилася сама готувати вечерю.

– Що з нашою Марусиною трапилося? – промовила мати.

– Вона в нас завжди була помічницею, – зауважив батько.

– І не кажи! Іноді з дрючком потрібно заганяти на город, а тут як бджілка крутиться! – усміхнулась жінка. – Марусино, зізнавайся, що тобі потрібно?

«Мама мене одразу розкусила», – подумала дівчина.

– Нічого, лише щоб тато повіз мене в район, – сказала вона й усе пояснила.

– Так би щодня допомагала! – промовила мати й не забула нагадати, що Віра завжди була

працьовитою, а Марусині аби лише перед дзеркалом крутитися.

– Так вона ж красуня! – зауважив батько й додав: – А ще й розумниця! Ось стане відомим фотографом і прославить нашу родину на весь світ!

– Хоча б учителькою стала! – махнула рукою мати.

Розділ 7

Фотографування стало для Марусини справжнім захопленням. Спочатку вона робила світлини квітів, дерев, захопилась пейзажними фото, але найбільшу втіху в неї викликало знімкування себе самої. Для цього доводилося просити Ростика піти разом на природу, щоб він її сфотографував. Марусині дуже подобалося позувати, перевдягатись у різний одяг, шукати нові локації для фотосесій. Хлопець іноді підтримував її забаганки і по кілька разів клацав фотоапаратом, іншого разу психував і казав, що вона його дістала. Але Марусина все терпіла заради того, щоб побачити нові світлини. Вона подовгу розглядала на них себе, відмічала, що зроблено не так. Ті, що їй не подобались, одразу знищувала, залишала лише найвдаліші.

Часто дівчина фотографувала і самого Ростика. Частину світлин віддавала йому, інші – залишала собі, ретельно вклеюючи їх в альбом поруч зі своїми. З придбанням фотоапарата Марусина отримала змогу бути поруч з Ростиком частіше. Він просив дівчину сфоткати його з друзями, і тоді дівчина приєднувалася до них. Іноді Марусина брала фотоапарат із собою до школи, щоб на перерві зробити знімки однокласників, але лише вона знала справжню мету таких вчинків.

Дівчина сподівалася, що Ростик між уроками зможе помітити її за знімкуванням і попросить сфотографувати і його. Щойно хлопець починав позувати з друзями, умить до нього прибігали дівчата. «Ще б пак! – думала невдоволена Марусина. – Їм за честь обійняти такого красеня, щоб залишити собі фото на пам'ять».

– Марусино, мені фотку подаруеш? – приставали дівчата до Марусини після знімкування.

– Не знаю, – відповідала зазвичай вона.

– Ну будь ласочка! Просимо тебе! – не відставали від неї.

– Якщо вийде фото, – обіцяла дівчина.

Удома Марусина ретельно переглядала та сортувала світлини. Дівчатам відбирала ті, де вони вдалися погано. Це були в основному фотографії, де дівчата або із заплученими очима, або з розтуленим чи перекошеним ротом. Вона віддавала такі фото і тишилася з того, як дівчата обурювалися, що вийшли на них погано. Найбільше Марусину дратувала однокласниця Ольга, за однією партою з якою вона просиділа три роки. Саме Ольга почала приділяти увагу Ростикові чи не найбільше.

«Як був у неї дурнуватий вигляд, так і лишився», – думала Марусина, хоча дівчина ставала з роками все гарнішою.

Усе частіше Ростик повертався додому не із сусідкою, а з іншими дівчатами. Марусину вони страшенно дратували. «Прищаві, з рідким волоссям, а всі до нього клеяться! – невдоволено думала Марусина. – Чи не дивилися на себе в дзеркало? Ростик – красень! Високий, на відміну від своїх однолітків, плечистий, бо займається спортом, волосся чорняве, трохи хвилясте, вії чорні та довгі, як у дівчиська!»

Удома вона розгортала альбом і на світлинах порівнювала Ростика та себе. За таким заняттям могла просидіти годину, аж поки не починало рябіти в очах і не приходило розуміння, що її зовнішність проти його таки програє. І тоді Марусина, ховаючись, невтішно плакала.

Коли Ростик перейшов до десятого класу, він почав усе частіше ходити до клубу. Іноді до нього під вечір заходила Марусина, і хлопець радився з нею, що краще вдягнути.

– Може, оцей светрик? – запитував він. – А комірць сорочки має виглядати?

Марусина щиро радила, а на душі шкребли кішки від однієї думки, що хлопець танцюватиме з дівчатами і вони милуватимуться ним. «Може, вже й цілується з ними», – закрадалася думка.

Сусідка проводжала Ростика на гуляння до клубу, і ніхто не знав, як їй було сумно лишатися вдома. Лише напередодні новорічних свят вона наважилася попроситися у батьків піти на танці.

– Куди тобі?! – одразу відрізала мати. – Рано ще на гульки бігати!

– Я вже в сьомому класі, – нагадала Марусина і сказала, що її однокласниць батьки вже відпускають до клубу.

– Маринко, може, й справді нехай дівча сходить розвіється, – батько обережно звернувся до дружини. – Чим вона гірша за інших дівчат?

– Їй про навчання думати треба, а не про хлопців! – відповіла мати.

– Хіба я погано навчаюся? І не до хлопців я йду, а на танці! Хочу з дівчатами побачитися, потанцювати, кіно подивитися! – клянчила дівчина.

– Там старші хлопці, яким тільки того й треба, щоб зіпсувати дівчину! – не вгамовувалася жінка. – Не вистачало мені, щоб у пелені принесла ще в школі!

– Мені ніхто не потрібний! Туди я піду з Ростиком, він завжди готовий за мене заступитися! – сказала Марусина.

– От і добре! – озвався батько. – Нехай тоді й додому тебе проведе.

Марусина з надією дивилася на матір. Жінка зітхнула, махнула рукою:

– Двое проти однієї? Іди вже!

Марусина швиденько зібралася, побігла до Ростика, поки той не пішов з дому.

– Я сьогодні з тобою піду! – радісно сповістила вона ще з порога. – Збирайся швидше!

– Наша дівчинка виросла? – засміявся він. – Тебе батьки відпустили? Не вірю своїм очам!

– До речі, вони наказали тобі доставити мене додому цілою й неушкодженою!

– Зробимо! Ти ж моя сусідка! Я маю тебе оберігати! – сказав Ростик, одягаючи нову куртку з хутряним комірцем.

До клубу вони йшли поруч. Марусині хотілося, щоб хлопець узяв її за руку, як це роблять у кіно, але Ростик крокував, щось розповідаючи й розмахуючи руками.

«Він не романтик», – із жалем подумала Марусина.

У клубі, коли почалися танці, Марусина приєдналася до гурту дівчат, які трималися осторонь від хлопців. На повільний танець Ростик запросив свою однокласницю, тож Марусині не залишалося нічого, як спостерігати за ними і вдавати веселощі. Вона розповідала дівчатам дурнуваті анекдоти, голосно неприродно сміялась і водночас ненавиділа себе за таку поведінку.

«Невже Ростик не запросить мене на танець?» – цвяхом стирчала в її голові думка.

Він не запросив. Марусина зібралася з духом і наважилася підійти до натовпу хлопців, серед яких був і Ростик.

– А! Це ти? Як справи? Не сумуєш? – запитав він, помітивши сусідку.

– Якось нуднувато, – стонула плечима дівчина.

– Ходімо! – сказав він і пішов до виходу.

Марусина вийшла за Ростиком надвір, не розуміючи, що він задумав.

– Йдемо! – скомандував хлопець.

– Куди?! – здивувалася вона.

– Відведу тебе додому!

– Ще рано!

– Я обіцяв, що доставлю тебе додому? Обіцяв! Тож не супереч мені! – сказав він і пішов великими швидкими кроками.

Марусина, ледь не плачучи, поквапилася за ним. Він довів її до подвір'я, зупинився, і дівчина з надією подивилася йому в очі.

– Чого дивишся, мала? Шуруй додому, я почекаю, поки в хату зайдеш! – сказав він.

У Марусини все всередині спалахнуло обуренням.

– Іди вже до своїх дурних курок! – викрикнула вона. – Дорогу до хати сама знайду!

– Я зачекаю, – спокійно сказав Ростик.

– Зачекай! Може, ще й під туалетом мене чекатимеш?!

Марусина, не прощаючись, побігла додому. Вона зайшла у свою кімнату, дістала нову світлину Ростика. На ній він ніби насміхався з дівчини.

– Ненавиджу! Козел! – прошепотіла вона і з ненавистю розірвала знімок на дрібні шматочки.

Вимкнувши світло, Марусина, як у дитинстві, накрилася з головою ковдрою й невтішно розплакалася.

Розділ 8

Ростик готувався до випускного вечора і згадав про Марусину, яка могла відверто, нічого не приховуючи, оцінити його святкове вбрання. Останнім часом вони мало спілкувалися. У хлопця була підготовка до іспитів, які він мав скласти якнайкраще, щоб вступити до вищого навчального закладу. Дитяча мрія стати льотчиком Ростика не покинула, і він мав серйозні наміри її втілити. Марусина ж зробилася вередливою і за будь-яких дрібниць на нього ображалася. Крім усіх проблем, потрібно було підтягнути свою фізичну підготовку, і хлопець посилено тренувався в спортзалі. Робив він це не з особливим задоволенням, але розумів, що це допоможе втілити мрію в життя. Ростик займався фізпідготовкою тоді, коли друзі та однокласники ходили гуляти, зустрічалися вечорами з дівчатами. А він до вечора був уже стомлений. У вихідні хлопець знаходив час, щоб сходити на кілька годин до клубу, де спілкувався з друзями й дівчатами, які липли до нього, як мухи до меду. Однак серйозних стосунків заводити не поспішав. Часто на танцях бачив Марусину, біля якої завжди крутилися хлопці, проте жодного разу не помітив, щоб хтось її проводжав додому. «Напевно, ще не подорослішала сусідка», – думав він.

Траплялося, що вони разом поверталися додому з клубу, але говорити, як раніше, на різні теми годинами вже не могли. Марусина здавалася йому дівчиськом, замкнутим у собі й не готовим на відверті розмови. Іноді вони згадували дитинство, якісь смішні пригоди, жартували, сміялися й ніколи не говорили про щось серйозне.

Марусина мала намір надвечір сходити до Ростика на його запрошення. «Давненько він мене не кликав», – думала вона, розмірковуючи, що краще вдягнути, аби мати привабливий, але не викличний вигляд.

Дівчина вже майже зібралася й оцінююче розглядала себе в дзеркало, коли до хати зайшла Віра.

– Привіт, сестричко! – привіталася Марусина. – На вихідні чи на довше?

– Хочу сходити до школи, подивитися на випускників, згадати минуле, – відповіла сестра. – А ти куди намилилася?

– До Ростика, – відповіла вона й пояснила чому.

– Усе ще бігаєш за ним? – з насмішкою промовила Віра. – Не набридло?

– Дуже треба! – хмикнула дівчина. – Мені більше зайнятися нічим?

– Гарзд! Не ображайся! – Віра обняла сестру за плечі. – Я тобі кофтинку привезла, тож

зможеш на випускний одягнути.

– Нову?!

– Та ні, свою, але вона майже як нова!

Марусина приміряла подарунок, подякувала сестрі, хоча в душі шкребла образа за те, що Вірі батьки купують обновки, а вона й досі все доношує за сестрою.

Дівчина пішла до сусіда. Ростик уже на неї чекав.

– Зараз ти оціниш мій прикид! – сказав хлопець весело.

Перед нею стояв високий широкоплечий юнак у світло-сірому новому костюмі з переливом, білосніжній сорочці та синій краватці.

– Ну як тобі? – запитав Ростик, поправляючи волосся рукою. – Костюм імпортований, батько дістав, краватку матері хтось привіз із Польщі, сорочку ще рік тому купили, – похвалився він.

– Супер! – захопливо промовила Марусина.

Ростик у справді пасував одяг. Здавалося, що він актор, який зійшов з обкладинки глянцевого журналу. Його темні очі блищали, над рівною смужкою губ ледь пробивалися темні вуса, прямий ніс з невеличкою горбинкою, яка зовсім не псувала зовнішність, – усе в ньому було майже ідеальним. Марусині хотілося бодай пальцем торкнутися красеня в костюмі – не того замурзаного хлопчиська, яким був, здавалося, нещодавно, а іншого – привабливого, гарного і такого далекого. Вона підійшла до нього, поправила рукою його зачіску й відчула запах парфумів. Хлопець пахнув не так, як її однокласники-підлітки. Це був запах дорослого хлопця, і від того вона зашарілася.

– Краще ось так, – стиха промовила вона. – І раджу трохи збризнути лаком для волосся. Бо на вітрі розсиплеться на всі боки, а так триматиме форму.

– Справді?

– Так. Але не перестарайся, бо волосся блищатиме, як змазане гусячим жиром.

– Так і зроблю! Дякую, Марусино! – промовив він, зупинивши погляд на сусідці. – Ти ще довго носитимеш у роті цю пластинку?

Дівчину обдало жаром від почутого, і вона опустила голову й відійшла від нього. «Міг би вдати, що не помічає», – подумала.

– Потрібно буде тебе пофоткати на випускному, – сказала вона.

– Ми запросили професійного фотографа, – зауважив хлопець.

– Любительські фотографії також не завадять, вони не такі якісні, але більш цікаві, коли знімаєш неочікувано, – наполягала дівчина.

– Знімкуй, якщо хочеш, – байдуже мовив він.

– Раніше тобі подобалися мої світлини, – нагадала Марусина.

– То було колись, а зараз усе по-іншому!

– Що змінилося?

– Я стаю дорослим, незабаром почну самостійне студентське життя! До речі, ти ще ні з ким із хлопців не зустрічаєшся? – запитав він, подивившись на дівчину.

У Марусини завмерло серце, потім шалено закалатало у грудях. «Невже запросить на побачення?» – майнула думка.

– Ні, у мене нікого немає, – відповіла дівчина.

– Ясно! Та ти ще дитина! – сказав юнак.

Його слова відгукнулися болем, але Марусина стрималася й натягнуто всміхнулася. Вона чекала запрошення від друга бодай прийти на його випускний вечір, але здавалося, що Ростик забув про її присутність і розглядав себе у великому дзеркалі.

– Я прийду на вечір до школи, – промовила вона стиха.

– Приходь, – сказав він.

– То я вже можу йти?

– Іди, – відповів Ростик.

Додому Марусина повернулася пригніченою. Віра, як завжди, приставала із питаннями, але сестрі не хотілося з нею нічим ділитися. Вона вийшла з хати, залізла на улюблену яблуню: хотіла побути на самоті, помріяти й посумувати водночас.

«Ростик незабаром поїде із села, у нього буде там дівчина, а я лишуся тут і чекатиму, коли

він приїжджатиме, щоб знову його побачити, – думала Марусина. – Завтра в нього буде випускний вечір, тож ще є надія, що він помітить і зрозуміє, що подобається мені. Невже я така неприваблива й непомітна? Чи то Ростик такий сліпий?»

З надією йшла Марусина на вечір разом із сестрою. Після урочистостей обрали королеву та короля балу. Марусина не сумнівалася, що вибір випаде саме на Ростика, і не помилилась. Із заздрістю спостерігала вона, як хлопець кружляв у вальсі з красунею-однокласницею, тримаючи її однією рукою за талію. Як їй хотілося бути на місці тієї дівчини! Почався бал випускників, де на танок запрошували всіх охочих. Хлопці танцювали зі своїми однокласницями, зі знайомими дівчатами, навіть з матерями, лише Марусина почувалася покинутою і забутою всім світом. До останнього вона сподівалася, що Ростик згадає про неї, але, здавалося, він узагалі її не помічав. Лише один раз їхні погляди випадково зустрілися, він усміхнувся Марусині, махнув рукою, щоб за мить знову забути про сусідку. Образа стискала горло дівчини, їй хотілося розплакатися, але Марусина знала, що не має права показати стороннім свою слабкість. Коли випускники пішли з батьками за стіл, усі почали розходитися. Пішла й Марусина із сестрою. Дорогою Віра щось весело розказувала, але сестра не чула її слів. Здавалося, горло так щось стиснуло, що вона ось-ось задихнеться.

– Можна швидше йти? – запитала Марусина, зробивши видих.

– Куди нам поспішати? Завтра можна зранку спати досхочу!

– Додому! Я хочу додому! – нервово відповіла Марусина й пришвидшила ходу.

Ледь зайшовши в кімнату, Марусина не витримала, впала на ліжко і розплакалася.

– Ти чого, сонечко? – Віра сіла поруч. – Невже через Ростика?

– Ти... Ти нічого не розумієш! – плакала дівчина. – Я нікому не потрібна!

– Ти мені потрібна!

– Тобі? – Марусина повернула до сестри заплакане обличчя. – Доношувати твої ганчірки?

– Ти що, дурненька?!

На плач до кімнати зайшли батько й мати, запитали, що трапилося.

– Реве за Ростиком, – пояснила сестра.

– Вона все бреше! – скрикнула істерично Марусина. – Я нікому не потрібна!

– Нам потрібна, – сказав батько. – Що ти вигадала, доню?

– Вам? Вам?! Вам потрібна Віра, а не я! Віра – приклад для мене у всьому! Віра добре вчиться, Віра акуратна, щось новеньке – для Віри! Я маю носити її одяг, брати з неї приклад, навіть стати вчителькою, як ви і Віра!

– Марусино, заспокойся, у тебе просто істерика! – сказала мати, сівши поруч. – Ми вас любимо однаково! Будеш навчатися в інституті – і тобі купуватимемо обновки.

– Та не в них річ! Як ви не розумієте! – плакала дівчина. – Я нікому не потрібна, бо я – гидке каченя з пластиною в роті! Ходжу з нею вже два роки, хвалюся, що то брекети, а насправді дешева пластмаска з гачками, які поблискують у роті весь час, коли я всміхаюся!

– Це вже занадто, Маріє! – обурилася мати. – У тебе буде гарна усмішка з рівними зубами! Але для цього треба трохи потерпіти!

– Доню, у нас нема стільки грошей, щоб поставити тобі дорогі брекети, – винувато промовив батько. – Ти ж знаєш, які вчительські зарплати, і ті затримують, до того ж, Віра має навчатися...

– Знову Віра! А я?! Ви зовсім забули, що у вас не одна, а дві доньки! – злісно скрикнула дівчина.

– О-о-о! Почалися ревнощі! – озвалася Віра.

– Ви... Ви всі мене дістали! – Марусина підвелася з ліжка.

– То піди повісься! – кинула їй сестра.

– Не дочекаєтесь! Не підходьте до мене! – заверещала Марусина й вибігла з кімнати.

Вона залізла на дерево, обняла стовбур яблуньки. Дівчина знала, що лише тут ніхто не буде їй дошкуляти, що лише тут можна дати волю сльозам.

– Мене ніхто, ніхто не розуміє! – жалісливо прошепотіла вона яблуньці. – Мене ніхто не любить! За що мене любити? Я – гидке каченя, але тобі байдуже, яка я, який маю одяг чи вигляд. Ти одна, хто мене любить такою, яка я є.

У Марусини було багато друзів, з якими вона спілкувалася, ходила в клуб, але заглянути собі глибоко в душу нікому не дозволяла. На певному етапі спілкування для неї існувало табу, і ніхто зі знайомих дівчини не міг знати, що у неї на душі, або навіть припустити, що приховується за усмішкою. Ростик залишив їй біль після свого від'їзду. Дівчина страждала від того, що хлопець так і не помітив, що подобається їй. Іноді Марусина за звичкою залазила на улюблену яблуню й намагалася зрозуміти, чи справді Ростик не помічав, що сусідка в нього закохана, чи не хотів помічати, і щоразу робила висновок, що вона негарна, неприваблива, її нема за що покохати.

Коли сум відступав, Марусина діставала старі сукні та кофтинки, з яких уже виросла, несла все це до бабусі, й там вони мізкували разом, як із трьох старих речей зробити одну обновку. Якось вони з двох суконь різних кольорів зшили спідницю шестиклинку, але Марусині цього здалося замало. Тоді вони пришили спідницю до водолазки – і вийшла нова сукня. Іншого разу бабуса сама проявила ініціативу: вона розпустила на нитки кілька старих светрів та зв'язала онуці сукню.

– Такої ні в кого немає! – зраділа Марусина й кинулася обнімати бабусю.

У суботу дівчина красувалася в обновці на танцях. Подружки тихо заздрили, лише Ольга пустила шпильку:

– Було б чим випендрюватися!

– Ти також таку маєш? – посміхнулась Марусина, що дуже розізлило дівчину.

– Щоб ти на себе не натягла, все одно Ростик не подобаєшся!

Ці слова боляче різнули по душі, і Марусина ледь стрималася, щоб не вліпити Ользі смачного ляпаса.

– До чого тут Ростик? – натомість з усмішкою промовила Марусина. – Він – мій сусід – і нічого особистого! А ось ти ладна стати підстилкою, аби лише бути з ним!

Ольга вмить стала червоною, як стиглий помідор, а Марусина, крутнувшись, пішла геть. Повернувшись додому з клубу, вона довго розглядала себе в дзеркалі.

«Звичайна собі дівчина, – думала вона, – не красуня, але й не потвора, світле густе волосся, очі молочного шоколаду, приємна усмішка. Але що тоді в мені не так?»

Коли Марусина закінчила навчання в дев'ятому класі, у неї з'явилася нова подружка Люба. Трапилось це випадково. Дівчина йшла додому, коли біля подвір'я поруч із садибою

Феодала помітила незнайому дівчину, що вирубувала сапкою кропиву. Марусина знала, що в тій маленькій убогій хатинці жив юнак Анатолій зі своєю старенькою бабцею, тож поява дівчини її здивувала, і вона стишила хід. Незнайомка також помітила Марусину, розпрямила спину, відкинула за плечі дві тонкі косички.

– Доброго дня! – привітно промовила дівчина.

Марусина одразу помітила, що в дівчини привітне обличчя, щира усмішка. Вона здавалася підлітком: невисокого зросту, худенька, зі смішним чубчиком.

– Вітаю! – Марусина зупинилася біля дівчини. – Ви приїхали в гості?

– Ні, – мотнула вона головою, і кіски знову перекинулися на груди. – Сподіваюсь, що назавжди. Я – дружина Толика!

– Толик одружився?! – здивувалася Марусина. – Я живу поруч і не знала.

– У нас не було весілля, ми лише розписались у місті, і я одразу переїхала до нього. До речі, мене звати Люба.

– А я – Марусина! Може, зустрінемося увечері і познайомимось ближче! – запропонувала вона.

Марусина не знала чому, але Люба одразу їй сподобалась. Вона викликала до себе симпатію з першого погляду і здавалася дуже позитивною. Дівчата домовились увечері зустрітись, сходити до річки й поговорити.

Марусина повела Любу до річки, де можна було спокійно поспілкуватися, й запропонувала перейти одразу на «ти».

– Я – вихованка сиротинця, – зізналася Люба. – Знаю, що мати від мене відмовилася ще в пологовому, але чому – невідомо. Я б ніколи не змогла покинути свою дитину! Як би мені важко не було, але покинути свою кровинку – це як відірвати від свого тіла шматок плоті. Увесь час думаю, як вона могла? Намагаюсь уявити різні життєві ситуації, але виправдання її вчинку не знаходжу.

– Мені здається, що дитина має бути для будь-якої жінки сенсом життя, – сказала Марусина й запитала, чи щось відомо про її матір.

– Я могла б і навіть хотіла дізнатись у директорки її прізвище, але не наважилася. Напевно, ще не готова до пошуку.

Люба розповіла, як познайомилася з Толиком. Він продавав на ринку картоплю, що

лишилася з осені, а вона її купила.

– Слово за слово – так і почали спілкуватися, а потім він запропонував одружитися, і я погодилася, – розповіла Люба.

Марусині було дивно, що така приваблива, розумна дівчина вийшла заміж за Толика, який любив хильнути чарку, ніде не працював, перебивався випадковими заробітками, коли хтось у селі просив допомогти по господарству, але основним «доходом» хлопця була бабусина пенсія.

– Ти десь навчалася? – поцікавилася Марусина.

– Я вивчилася на муляра-штукатура, але ще не встигла влаштуватися на роботу, як побралися з Толиком, – сказала дівчина, і при згадці про коханого її обличчя запроменилося. – Мені обіцяли навіть гуртожиток, але заради нього я все покинула.

– Не поквапилася?

– Ти що?! Я як дізналася, що в нас буде дах над головою, город, навіть садок, то геть усе кинула! Марусинко, ти навіть не уявляєш, як прожити все життя під наглядом, підкорюючись наказам, не мати нічого свого! Я ледь не цілувала кожную тарілочку, кожную чашку в будинку свого чоловіка, бо то все – наше, не державне, яке потрібно берегти, не можна розбити чи взяти із собою до спальні. Правда, у хаті був такий безлад, що тобі не передати! Бабця майже нічого вже не бачить і не чує, а що від холостяка візьмеш? – Люба засміялася. – Я всі гнидники вигребла за два дні, випрала все, перемила. Тепер скромно, але чистенько! Прийдеш до мене в гості?

– Залюбки, подруго! – пообіцяла Марусина.

Дівчата ще трохи погуляли берегом, поговорили. Марусині сподобалося, що Любаня – так вона почала називати дівчину – не лізла їй у душу, не чіплялася з питаннями. Коли проходили повз хату Феодала, Любаня поцікавилася, хто там живе.

– Толик казав, що тут живуть багатії. Це помітно! – промовила стиха молода жінка, кинувши погляд на садибу сусіда.

Їхня хатинка поруч із двоповерховим будинком здавалася такою маленькою й непомітною серед дерев.

– Господар був головою колгоспу, а коли колгоспи розпалися, то став фермером, – пояснила Марусина.

– Напевно, за рахунок колгоспного добра, – стишеним голосом промовила Люба.

– Так люди кажуть.

Розділ 10

Марусина здружилася з Любанею і повністю довірилася їй, розповівши про своє таємне та нещасне кохання. Напевно, вона подорослішала і вже не лазила на яблуньку, щоб поговорити з нею. Іноді дівчина підходила до дерева, обнімала його товстий стовбур, торкалася долонями зашкарублої кори й так мовчки стояла кілька хвилин, відчуючи силу яблуньки, а ось розмови вела тепер із новою подругою.

– У липні Ростик має приїхати додому, – сказала Марусина. – Минулого року, коли він приїжджав, мене не було в селі, бо я гостювала в тітки. А зараз... Я навіть уявити боюся, що буде зі мною, коли його побачу! Мені здається, що мое серце не витримає і вискочить із грудей! Так хочеться, щоб у той момент ти була поруч зі мною!

– Може, так і вийде, – відповіла дівчина.

Як Марусина відчувала, так і сталося. Удень вона почула жваві та радісні розмови сусідів і зрозуміла, що приїхав Ростик. Дівчина вслухалася, щоб бодай почути його голос, але, напевно, він був у кімнаті, а батьки накривали стіл у дворі. Коли до Марусини навідалася Любаня й запитала, чи піде вона ввечері на танці, дівчина погодилася.

– Я сьогодні зранку гайнула в район на ринок, вдало продала кріп та петрушку, вдень устигла все попрати, вже полила городину, тож ми з Толиком вирішили прогулятися! – похвалилася дівчина.

– І коли ти все встигаєш?

– Я швидка! – засміялася Любаня. – Толик каже, що в мене все в руках горить!

У клубі Марусина помітила в натовпі хлопців Ростика. Товариші оточили його, а юнак щось жваво їм розповідав.

– Це він? – шепнула Любаня.

– Так, – кивнула Марусина й не почула свого голосу.

У роті вміть пересохло, у голові шуміло, а серце калатало так, що, здавалося, чути його

стукіт усім навколо. Марусина дивилася на Ростика і не мала сил, щоб відвести погляд. Він став ще гарнішим, поширшав у плечах, якимось подорослішав, джинсовий костюм підкреслював його статну постать. Толик пішов до хлопців, а подруги – до дівчат. Почалися танці, але Марусина не чула музики, для неї навколишній світ перестав існувати, залишивши в ньому єдиного, якому належало її серце, але він цього не знав.

Коли оголосили перерву, Ростик ішов на вихід повз Марусину й зупинився. Їхні погляди зустрілися, і світ навколо Марусини захитався. На неї дивилися карі очі, в яких дівчині хотілося розчинитися до останку.

– Привіт, сусідко! – усміхнувся юнак, блиснувши білосніжними рівними зубами.

– Привіт, – промовила стиха Марусина. – Ти коли приїхав?

– Сьогодні, – відповів він. – Ти як?

– Нормально.

– Я згадував наші дитячі витівки!

– Приємно чути.

– Як навчаєшся? Добре?

– Добре.

– Дивись, – вказав він поглядом, і Марусина повернула голову, – то твій портфелік за тобою бігає? – пожартував він і легенько смикнув її за вухо.

– Не смішно, – промовила дівчина. – У тебе як справи? Як життя у столиці?

– Вирує! Там класно, не те що тут, у селі! – відповів він. – Таке враження, що все завмерло і нічого за рік не змінилося.

– Ти змінився, – зауважила Марусина.

– А ти не дуже, – усміхнувся Ростик. – Ну, давай! Ще побачимося! – сказав він і пішов надвір.

– Він справді гарний! – шепнула Марусині на вухо Любаня.

До останнього Марусина сподівалася, що Ростик ще підійде до неї, запросить на танець, але, здавалося, він забув про неї. Увесь час біля нього крутилися старші дівчата. Марусині

від образи хотілося плакати, але вона робила вигляд, що їй весело й добре. Коли всі вже виходили з клубу, Марусина пішла так, щоб потрапити йому на очі.

– Ти, як я бачу, не сама, – сказав він дівчині на ходу. – Бувай, сусідко! Я поспішаю!

Марусина помітила, як він наздогнав кількох дівчат, обняв їх за плечі, напевно, пожартував, бо вони засміялися.

– Ходімо, – зітхнула Марусина і взяла Любаню під руку. – А де це твій чоловік? Щось його не видно.

– Попросив грошей на пиво й пішов з хлопцями до кафе, – відповіла вона.

– І ти дала? Ті гроші, що заробила на ринку?

– Та в мене ще лишилися! Я ж не останні віддала, до того ж, він молодий, хоче з друзями поспілкуватися.

– То такі друзі, що напоять, – зауважила Марусина.

– Ні, все буде добре! Ми маємо один одному довіряти, – сказала Любаня й зауважила, що Марусина дуже сумна. – Та ти так не хвилюйся, не все те золото, що блищить. Може, ще й кращого хлопця зустрінеш, коли поїдеш у місто на навчання.

– Кращого немає, – зітхнула Марусина. – Він – найкращий, але не мій. Чому життя таке несправедливе?

– Це зараз тобі так здається, а з часом сама зрозумієш, що помилялася, – намагалася заспокоїти подругу Любаня.

Толик повернувся додому під ранок п'яний як чіп. Про це Любаня розповіла Марусині зранку.

– Толик дуже шкодує, що так трапилося, попросив вибачення і сказав, що таке більше не повториться, – сказала Любаня. – А ти вже заспокоїлася хоч трохи?

– А ти як думаєш? – Марусина сумно всміхнулася. – У нас новина: Віра виходить заміж, за місяць весілля.

– О! Це ж чудово!

– Це добре, але я сподівалася, що батьки мені хоча б щось новеньке куплять з одягу, а тепер, як здогадуюсь, усі кошти підуть на весілля.

– Толик учора чув від хлопців, що Ростик за два тижні поїде.

– Куди?! – здивувалася Марусина. – На навчання ще зарано.

– За кордон з батьками на відпочинок, – пояснила дівчина.

Марусина лише кілька разів бачила Ростика, і то мигцем. Хлопець перекинувся з нею кількома словами і поспішав. «Для нього я неприваблива школярка із села», – зробила висновок Марусина.

Вона знову почувалася нікому не потрібною, тим паче, що батьки були зайняті турботами про весілля Віри й не помічали суму молодшої доньки. Відшуміло весілля, і вони знову почали ставити старшу сестру Марусині у приклад.

– Дивись, Марусино, яка наша Віра молодчина! – сказала їй мати. – Вивчилася, стала вчителькою, влаштувалася на роботу, ще й заміж вдало вийшла!

– Так, її чоловік має свою двокімнатну квартиру, працює на заводі майстром зміни, зарплата непогана, тож вони створили нову зразкову родину! – підтримав її батько.

– Ось і ти станеш учителькою, будеш працювати в школі, але заміж за першого-ліпшого не поспішай! – радила жінка. – Бажано зупинити свій вибір на порядному чоловікові, в якого є свій куток.

– То мені за квартиру заміж іти? – нервово кинула Марусина.

– Навіщо ти так? Ми ж добра тобі бажаємо! – ображено промовила мати.

– Так ось, мої дорогі батьки! – сказала Марусина. – Я сама буду влаштовувати своє життя! І зроблю так, як підкаже мені серце!

– Будеш і далі сохнути за сусідом? Та не рівня він тобі, зрозумій це!

Уже не вперше Марусина чула слова про те, що Ростик їй не рівня, але зараз це спрацювало, як сірник, – її терпець урвався.

– Це не я йому, а він, саме він мені не рівня! – скрикнула Марусина.

Мати засміялася.

– Ти ще зовсім дитина, доню! – сказала жінка.

Ці слова були останньою краплею, і терпіння в Марусини луснуло.

– Я не буду вчителькою, як ви і Віра! – палко сказала вона. – І заміж за квартиру не піду! Ви ще побачите, чого я досягну в житті! І, до речі, зроблю це сама, без сторонньої допомоги!

– Доню, іди охолонь, – спокійно промовив батько.

– Маріє, не грайся з вогнем! – кинула їй услід мати, але дівчина вже не чула її слів: вона вибігла з кімнати й зачинила за собою двері.

Розділ 11

Літо, коли Марусина закінчила навчання у школі й відшумів випускний вечір, видалося напрочуд чудовим. Часом ішли приємні тихі дощики, іноді грозові зливи, але все врівноважувалося: було тепло й не спекотно, поливати городину не доводилося, і врожай мав бути хорошим. Марусина категорично відмовилася вступати до педагогічного університету й подала документи до аграрного вишу на технолога виробництва й переробки продукції тваринництва, увівши батьків у шоковий стан. Мама бідкалася, що то безперспективна професія, а тато сумував, що династія вчителів на ній скінчилася.

– Я не хочу жити на вчительську мізерну зарплатню, – заявила Марусина. – Я вас дуже люблю, але, вибачте, не хочу жити так, як ви.

Погорювавши з тиждень, батьки змирилися з вибором доньки й заспокоїлися.

– Нехай буде, що має бути, може, воно й на краще, – підсумувала мати.

Марусина мала чудовий настрій. Вона перестала тужити від нерозділеного кохання і була сповнена мрій та надій на нове студентське життя. Дівчина тішилася з того, що нарешті їй вдалося вирватися з лабет власних думок, у рабство яких вона потрапила, коли закохалася в Ростика.

– Уявляю, скільки у мене з'явиться нових знайомих! – із захопленням говорила вона Любані. – Усі згадують студентські роки як найкращі у своєму житті, сподіваюсь, що й у мене так буде!

– Щаслива! А я тут сумуватиму без тебе! – промовляла Любаня, ледь не плачучи.

– Дурненька! Я ж навчатимуся в районному центрі, а це лише тридцять кілометрів! На вихідні приїжджатиму в село, щоб батькам допомогти й тебе побачити! – заспокоювала її Марусина.

Дівчині й справді було шкода полишати добру й наївну подругу. Марусина й досі не могла збагнути, чому та обрала саме Толика. Зовнішність у хлопця неприваблива: ніс картоплиною, насуплені брови, що зрослися на перенісці, жовтуваті великі зуби, але й це не головне, Толик пиячив, і тоді його матюки було чути на все село. Руку на дружину він не піднімав, бо Любаня була терплячою, годувала чоловіка і спокійно намагалася його вмовити лягти відпочити. Марусина намагалася не втручатися в особисті стосунки подружжя, лише іноді натякала, що було б непогано Толику влаштуватися на роботу, бо він так геть зіп'ється.

– Із села багато хто їздить у місто на роботу – і нічого, – говорила Марусина Любані, – тож і він міг би так.

– Він їздив кілька разів, але не знайшов роботи.

– Погано шукав. Хто хоче заробити бодай якусь копійку, той знаходить роботу.

– Я б із задоволенням влаштувалася на роботу в місті, але Толик проти, – із сумом промовляла Любаня.

Марусині було шкода подругу, яка працювала вдома та на городі, як бджілка, усе в її руках аж горіло. Попри всі старання Любані родина не вилазила зі злиднів: пенсії бабці не вистачало на три роти, ще й Толик увесь час канючив гроші на випивку. Добра, відкрита до людей Любаня не вміла відмовляти і давала йому гроші, бо чоловік обіцяв випити останній раз, але за кілька днів усе повторювалося. Марусина старалася допомагати подрузі. То кілька яєць, щоб батьки не знали, дасть, то шматок сала, то поділиться своїм одягом. Хоча Люба виросла в сиротинці, була всебічно розвинена, начитана, і з нею Марусині завжди цікаво. Навіть у такому шаленому темпі сусідка знаходила час, щоб почитати нову книжку. Дівчина любила романи про кохання, вони були для неї знеболювальним, надією, сподіванням на краще, щоб уночі, коли всі поснуть, спокійно помріяти про життя, наповнене щирими почуттями й шаленим коханням. Наставав ранок, і її мрії розчинялися з першими сонячними променями, зникали, як туман, щоб знову перенести дівчину в реальність, де хвора стара бабця і чоловік, якому із самого ранку кортить хильнути.

Приїхала Ореста, плануючи вирушити на роботу за кордон. Її мати почала часто хворіти, і коштів на лікування не вистачало, тож дівчина вирішила поїхати на заробітки.

– Ти сама їдеш? Не страшно? – запитала її Марусина.

– Якщо відверто, то дуже страшно, – зізналась Ореста. – Але що маю робити? Сидіти

склавши руки і спостерігати за муками матері? Що б ти на моєму місці вирішила?

– Напевно, вчинила б так само, – відповіла Марусина.

Після від'їзду Орести – новина: Віра народила донечку. Усією родиною Бойченки поїхали її провідати і привітати з новонародженою.

– Мені таке життя подобається! – сказала Марусина Любані. – Події зрушили з місця, а то все одне й те саме, день у день, рік у рік! Життя, подружко, стартувало!

За кілька днів по тому приїхав у село до батьків Ростик. Марусина вже й не покладала надій, але життя, напевно, вирішило її здивувати. Наступного дня хлопець зайшов до неї й запросив погуляти ввечері. «Чи вовк у лісі здох?» – подумала здивована Марусина і запитала:

– Куди підемо? Клуб сьогодні зачинений, бо будній день.

– Погуляємо біля річки, згадаємо дитинство, – запропонував Ростик, і Марусина погодилася.

Серце тьохкало в грудях, коли дівчина збиралася. Вона губилася в здогадках, розмірковуючи, чому й навіщо Ростик її запросив на прогулянку. «Просто, щоб згадати час, коли ми були дітьми? То можна було б і біля двору посидіти й погомоніти. На побачення? Щось не схоже», – думала дівчина.

– Доню, куди зібралася? – запитала мати, коли побачила Марусину у кофтинці та джинсах. – Сьогодні ж нема танців.

– Піду до Любані, посидимо біля її двору, – збрехала дівчина.

Її й досі без дозволу не пускали батьки гуляти. Дівчата-однолітки бігали до клубу з шостого класу, не питаючи старших, вона ж і досі мала проситися, і батьки їй дозволяли ходити до клубу лише по суботах і неділях, у жодному разі не заходячи до кафе, яке стало улюбленим місцем сільської молоді. Додому Марусина мала повернутися не пізніше одинадцятої вечора, а якщо запізнювалася, то наступні вихідні мала сидіти вдома, тож без брехні цього разу їй не обійтися.

– Коли повернешся додому? – поцікавилася мати.

– До дванадцятої повернуся.

– Так пізно?!

– Я ж не в клуб іду, а з подружкою буду майже біля нашого подвір'я, – всміхнулася дівчина.

– Та йди вже! – промовила мати, кинувши погляд на доньку.

Ростик уже чекав Марусину біля двору.

– Доброго вечора! – привітався він, усміхнувшись до дівчини тепло й привітно.

– Привіт! – промовила схвильовано Марусина. – Ходімо звідси швидше!

– Чому? Мама не пускає гуляти?

– Ти що?! Не хочу, щоб зайве про мене злі язики чесали. Це ж село, а не столиця!

Вони пішли до річки, спустилися до берега. Стояла тремтяча тиша серед п'яно-солодких пахоців трав, і лише іноді було чути приглушене схлипування води. Молоді люди згадували дитинство, стиха сміялися, йдучи берегом, і слова знаходилися самі собою, без найменших зусиль. Непомітно розповзалися сутінки, і вечір тіннями розтушував обриси дерев понад річкою, аж поки на небо викотився трохи надщерблений місяць і природа перед сном зітхнула повною тишею.

Час летів так швидко, що Марусина не помітила, як настала північ.

– Мабуть, мені час додому, – невпевнено промовила вона.

Вони зупинилися під розлогою кроною дерев, і Ростик, узявши її за плечі, повернув обличчям до себе. Його вродливе, чисто виголене обличчя м'яко випромінювало усмішку, і в дівчини гучно закалатало серце.

– Марусино, ти стала така гарна! – промовив він тихо.

– Справді? – ледь чутно прошепотіли її губи.

– Щира правда! Ти – справжня красуня!

Від таких довгоочікуваних слів у голові запаморочилося, захмеліло. Дівчина дивилася в його темні очі, схожі на осінній присмерк, і намагалася приховати свою радість. Гостро пахла берегова м'ята, коли хлопець уперше торкнувся своїми губами її гарячих вуст. Марусині стало добре від того несміливого легкого цілунку і водночас страшно. Вона потягнулася до Ростика всім тілом, і наступний поцілунок уже був пристрасним і гарячим. Дівчина блаженно заплющила очі, коли він знову і знову дарував їй цілунки, і боялася захлинутися від радощів.

– Я кохаю тебе, Марусинко, – гаряче прошепотів юнак, – кохаю все життя, із самого дитинства!

В її обличчя хлюпнула гаряча хвиля, і весь світ навколо почав кружляти.

– Поцілуй мене, любий, ще раз, – прошепотіли її уста.

Розділ 12

Лише кілька днів Марусина зустрічалася з Ростиком, а вже знало все село, дійшли чутки й до батьків дівчини.

– Марусино, це правда, що люди говорять? – запитала мати.

– Що саме? – схвильовано мовила дівчина.

Це були її перші серйозні стосунки, Марусина ще не звикла, тому знітилася, почервоніла і закліпала очима так, ніби скоїла крадіжку, а її спіймали за руку на гарячому.

– Ти зустрічаєшся із сусідом?

– Та... ніби так, – стенула плечима.

– Нарешті він у тобі помітив дівчину?

У маминому голосі дівчина вловила скептичну нотку, і їй стало неприємно.

– Просто ми стали дорослими, – відповіла Марусина.

– Чи не зарано, доню? Тобі ще навчатися й навчатися, – зауважила жінка.

– Хіба кохання завадить цьому?

– Кохання, кажеш? – промовила жінка задумливо й сіла поруч. – Про кохання можна говорити тоді, коли воно витримає випробування часом, стосунками. Доню, це лише закоханість, яку часто плутають із коханням. А закоханість, як показує практика, може минути.

– Але може перейти у справжнє кохання, – зауважила Марусина. Це була перша її

серйозна розмова про стосунки закоханих, тож дівчина радо продовжила: – Я не вважаю, що в мене перша закоханість. Якось я читала, що вчені досліджували роботу мозку закоханих людей. Вони виявили, що в такому стані володарюють гормони, ендорфін і окситоцин, скептичні вчені навіть дали назву таким почуттям – хімія любові.

– То, може, і в тебе вони панують? – усміхнулась жінка. – Важко відрізнити закоханість від любові.

– Я вважаю, що в мене вже позаду час закоханості. Насправді, мені Ростик подобався все життя, скільки себе пам'ятаю, – сказала Марусина, довірливо схиливши голову матері на плече. – То була підліткова закоханість, коли я марила ним, страждала, а зараз... Мамо, зараз зовсім інше! Це таке довгоочікуване глибоке відчуття, яке закономірно прийшло на зміну закоханості. Ми розуміємо одне одного з пів слова, сприймаємо такими, як є насправді!

– І ти це зрозуміла одразу? Після кількох побачень?!

– Саме так, мамо! Порадій разом зі мною! Я така щаслива! – гаряче промовила дівчина.

– Я рада, Ростик справді гарний хлопець, але так хвилююся, щоб ти не обпеклася! – сказала жінка. – Кохання підносить до небес, але як щось піде не так, то падати вниз дуже боляче!

– У нас усе буде добре, я це відчуваю! – промовила радісно Марусина й обняла матір за плечі.

Ростик запропонував Марусині в суботу піти разом до клубу, і дівчина не тямилася від щастя. Усе, про що вона мріяла не один рік, почало втілюватися в життя. Вони йшли селом, тримаючись за руки, і Марусина вся світилася від щастя, не відчуваючи землі під ногами. У клубі всі погляди були прикуті до гарної пари: одні дівчата дивились із заздрістю, інші робили вигляд, що їм узагалі байдуже. Ростик не відходив від Марусини ні на крок. Він то обнімав її за плечі й ніжно пригортав до себе, щось шепочучи на вушко, то вів до танцю. Мрія дівчини потанцювати з Ростиком збулася, і вона довірливо прихилила до нього голову. У перерві Ростик відлучився, і до Марусини підійшла Любаня.

– Ти маєш такий щасливий вигляд, – сказала сусідка, – вітаю! Рада за тебе!

– А я як радію! – весело промовила Марусина. – Я така щаслива, Любаню! Ти навіть не уявляєш!

– Не боїшся виставляти напоказ своє щастя? – тихо запитала подруга.

– Ні! Мені хочеться кричати на весь світ, що я кохана й кохаю!

– Не можна виставляти напоказ своє щастя, – промовила жінка, – воно любить тишу. Заздрісники можуть украсти його.

– Нехай заздять, якщо самі не можуть стати щасливими! – сказала Марусина і, побачивши, що Ростик повернувся, перепросила й пішла хлопцю назустріч.

Розділ 13

Марусина щодня бачилася з Ростиком, щовечора ходила на побачення. Їм ніколи не було сумно разом, і незабаром вони вже сміливо обговорювали спільне майбутнє.

– Коли ти закінчиш навчання у виші, ми одразу одружимося, – сказав їй хлопець.

– Це буде аж за чотири роки, – зауважила дівчина.

– Подивімося з іншого боку: у нас попереду чотири роки, коли ми будемо зустрічатися, потім роз'їжджатися на навчання, і наше кохання пройде випробування розлукою й часом, зміцніє, щоб потім, коли будемо жити разом, воно нас не покинуло, – запевняв її Ростик. – До того ж, я закінчу навчання раніше, тож буде час підготувати наше сімейне гніздечко.

– Розкажи, як ми будемо жити разом, – попросила дівчина.

І хлопець, пригорнувши до себе Марусину, розказував, як він поспішатиме з роботи додому, де вона його чекатиме, щоб зустріти у дверях, усміхнутися і сказати, що вже скучила за ним.

– Ти накажеш мені йти мити руки, а в нас так смачно щось буде пахнути, що я сполосну їх нашвидкуруч, лише змочивши водою мило, бо так квапитимуся на вечерю, що сил не буде, – уявляв він. – На кухні – біла скатертина, дві тарілки і ти навпроти. До речі, ти вмієш готувати?

– Та чи я не дівчина з села? – усміхнулась Марусина. – Ми все вміємо! Я готуватиму тобі різні страви, щоб ти не йшов, а біг додому.

– Я найбільше поспішатиму, щоб знову тебе бачити.

– Для нас і година розлуки буде роком.

– Саме так, моя люба! – сказав Ростик і палко поцілував дівчину.

Не залишилися їхні зустрічі поза увагою Ростикової матері. Ірина Гнатівна запросила Марусину прийти до них на вечерю.

– Не соромся, Марусино, чоловіка не буде вдома, тож ми посидимо, поговоримо по-жіночому, – сказала їй жінка.

Уперше Марусина почувалася незручно в сусідки, яка знала її з пелюшок. Дівчина відчула себе незграбою, коли розлила каву на скатертину, довго перепрошувала, хоча Ростик її підтримував і підбадьорював.

– Тобі потрібно навчатися, щоб здобути спеціальність, – сказала жінка.

– Звичайно! – ляпнула Марусина і знову знітилася.

– Насправді, я рада, що мій син саме з тобою, а не привіз якусь міську лахудру, – зізналась Ірина Гнатівна. – Ти виросла на моїх очах, добра дівчинка, працююча, не п'єш і не палиш, тож залишається вам, мої діти, лише зберегти свої почуття.

– Мамо, все у нас буде добре! – запевнив її син. – Ми будемо навчатися, часто телефонувати одне одному, потім я влаштуюсь на роботу, придбаю житло, щоб було куди дружину привести.

– Було б добре! – погодилася жінка і звернулася до Марусини: – Як поїде Ростик, ти не соромся, заходь до мене, коли будеш приїжджати до батьків, посидимо, чайку поп'ємо, поговоримо. Добре, Марусино?

– Звичайно! Я буду вас навідувати! – пообіцяла дівчина.

Час збігав швидко, і Марусина зі страхом рахувала дні, які мала провести разом зі своїм коханим до розлуки. Вона навіть уявити боялася, як житиме без нього. За кілька днів до того, як вони мали роз'їхатися на навчання, закохані вийшли з клубу й не встигли повернутися додому, як налетів шалений вітер, небо блиснуло, грізно гримнуло, і почалася злива. Ростик обняв дівчину за плечі, але це не врятувало від дощу, і за мить Марусина геть уся промокла.

– Біжімо! – сказала вона і взяла Ростика за руку. – Доведеться йти додому сохнути, а так не хочеться!

– Ходімо до мене! – запропонував він.

– Ні, вже пізно.

– Удома нікого немає. Ходімо!

Марусині так не хотілося втрачати час, що вона погодилася.

– Ти геть уся промокла! – сказав Ростик, коли вони зайшли до його кімнати.

Він подивився на дівчину. Її волосся звисало мокрими пасмами, тоненька кофтинка прилипла до тіла, виділивши невеликі груди, і Марусина тремтіла, як листочок на гілці. Він підійшов до неї, пригорнув до себе, поцілував ніжно-ніжно щоки, мокрі повіки, шию.

– Зніми одяг, – прошепотів він.

– Ні, – тихо злетіло з її вуст.

– Ти мене боїшся?

– Ні.

– Соромишся? Я вимкну світло, – сказав він і потягнувся рукою до вимикача. – Так краще?

– Так.

Його тремтячі пальці почали розстібати гудзики на кофтинці, і Марусина відчула незвичне збудження. Ростик звільнив її груди, торкнувся губами маленьких стовпчиків сосків, спустив з плечей кофтинку.

– Ні, – промовила вона, зробивши над собою зусилля.

– Ти кохаеш мене? – запитав він між цілунками.

– Так!

– Довіряєш мені?

– Так!

– То чому «ні»?

– Бо... бо ще рано, ми не одружені.

– Але ж ми кохаємо одне одного і маємо повністю довіряти.

– Я довіряю тобі, але ще рано.

Кофтинка, ліфчик уже лежали на підлозі, коли хлопець почав розстібати блискавку її шортів.

– Мила, люба моя Марусинко, – говорив він гаряче, цілуючи її груди, пестячи плечі, – попереду розлука, тож я маю бути впевнений, що ти мене чекатимеш.

– Обіцяю чекати!

– Хочу впевнитися, що ти – лише моя!

– Твоя! Навіки!

– То доведи мені це! Прошу тебе! – промовив він, і Марусина відчула його руку у своїх трусиках.

– Я не можу! – з останніх сил прошепотіла Марусина.

Дівчина незчулася, як її підхопили дужі руки коханого, понесли на ліжко.

– Ти мусиш довести мені, що кохаєш, – останні слова, які почула дівчина перед тим, як він увійшов у неї.

Легкий біль швидко змінився на ейфорію, і вже нічого й нікого не існувало у всьому світі, окрім них двох.

– Кохаю тебе, – шепотіли її вуста.

– Я люблю тебе, – чула вона у відповідь.

...Зранку Марусині здавалося, що мати якось пильно дивиться на неї і про все здогадується. Від того дівчина не могла нічого робити – геть усе валилося з рук.

– Та що з тобою сьогодні? – запитала мати, коли Марусина терла буряк свиням і поранила палець.

– На погоду, – відповіла вона, намагаючись не зустрічатися поглядом із матір'ю. – Задощило он як!

– Нічого, доню, скоро почнеться студентське життя, тож відпочинеш від господарства та городів.

– Можна, я сходжу до Любані, а потім продовжу? – запитала Марусина.

– Та йди вже, я сама закінчу.

Любаня радо зустріла подругу.

– Як добре, що ти зайшла до мене! – сказала вона радісно. – У мене є новина!

– Хороша?

– Чудова! – вигукнула дівчина і загадково всміхнулася. – Незабаром я стану мамою!

– Та ти що?! Це вже точно?

– Так! У п'ятницю їздила до лікаря, а тебе ці дні не бачила, тож сьогодні вже хотіла сама йти до тебе, – сказала Любаня.

– Вітаю, сонечко! – Марусина обняла подругу. – Усе це добре, але зараз вас двоє живе на пенсію бабці, а стане на одного більше.

– Я думала про це! У мене буде до тебе прохання: поїдеш на навчання до району, то знайди мені, будь ласка, якусь роботу, – попросила Любаня. – Мені будь-яка підійде: продавчиною, прибиральницею чи підмітайлом, – я не боюся ніякої. Маю влаштуватися на роботу, поки термін маленький, – головне, щоб офіційно, тоді я зможу отримати і лікарняний, і виплати на дитину.

– Не знаю, чи вийде в мене, але для тебе постараюсь! – пообіцяла Марусина.

– Я так тобі вдячна!

– У мене також є новина, – стишеним голосом промовила Марусина й нахилилась до вуха сусідки. – Тільки нікому! Ти станеш мамою, а я стала жінкою!

Розділ 14

Марусина, як і обіцяла, знайшла Любані роботу в місті, хоча довелося немало побігати після пар. Люба була ладна працювати на мінімальну зарплату в маленькій крамничці, куди її взяли офіційно. Дівчину влаштовувало те, що вона встигала ввечері на останню маршрутку, яка йшла в село, вона погодилася навіть на те, що мала один вихідний день на

тиждень.

У Марусини життя набирало шаленого темпу: нові друзі, життя в гуртожитку, де одна кухня на весь поверх, пари, лекції, а ще й очікування дзвінків від коханого. Вони домовилися, що хлопець буде телефонувати через день о десятій годині вечора, тож Марусина мала все встигнути до того часу. Додому часто їздити не могла, тож батьків навідувала двічі на місяць. Якось Ростик попросив її зайти до його батьків, поспілкуватися з матір'ю.

– Я бачу Ірину Гнатівну, коли буваю в селі, в основному розмовляємо на вулиці, коли зустрічаємося, але піти до вас... Мені незручно, справді, – сказала йому дівчина.

– Ви маєте знайти спільну мову, потоваришувати, щоб потім не було, як часто трапляється: свекруха та невістка – найзапекліші вороги, – наполягав Ростик.

– Якщо ти так хочеш, то я зайду до неї, – погодилася дівчина.

Марусина подумала, що незручно прийти в гості з порожніми руками, тож купила майбутній свекрусі велику шоколадку. «Буде нагода посидіти за чашкою чаю», – вирішила дівчина.

Ірина Гнатівна радо зустріла Марусину, запросила до будинку, запропонувала чай. Уперше дівчина дивилася на жінку не як на тітку Іру, яку знала з дитинства, а як на майбутню свекруху, тому почувалася незручно. Ірина Гнатівна була рада поговорити, тож розповіла про своє знайомство з майбутнім чоловіком, їхнє одруження.

– З роками, дитино, кохання не зникає, просто стає іншим, – відверто розповідала жінка. – Це молоді гадають, що подружнє життя входить у звичку і почуття вже не ті, що вони йдуть по втоптаній дорозі, але це не так. Любов – це не лише пристрасть, секс, поцілунки, це, по-перше, бажання бачити рідну людину, чути голос, відчувати присутність навіть тоді, коли її нема поруч.

Марусина чула сільські плітки про те, що чоловік Ірини Гнатівни любить стрибнути у гречку, казали навіть, що бачили не раз його в місті з молодою коханкою. Марусина слухала одкровення жінки й пізнавала її з іншого боку. Вона думала, що сусідка, напевно, не знає про походеньки чоловіка або, можливо, не хоче помічати зрад і кохає його, як і раніше. Ірина Гнатівна швидко прихилила до себе, викликала в Марусини довіру, тож дівчина охоче розповіла про те, як чи не з самого дитинства була закохана в її сина.

– Не знаю, чому так вийшло, але я не уявляла життя без Ростика, – зізналася Марусина. – Напевно, він посланий мені долею, як мое доповнення, як частина мого життя!

– Я така рада, що ви разом! Дай Боже вам щастя, мої діти! – розчулено промовила Ірина Гнатівна й попросила дівчину заходити до неї щоразу, коли буде приїжджати в село.

Наступного разу Марусина завітала до жінки не з порожніми руками, а подарувала Ірині Гнатівні порцелянову чашку з блюдцем, на яких були зображені лілії – улюблені квіти майбутньої свекрухи. Жінка так розчулилася від такої уваги, що ледь не розплакалася, обнімала Марусину й назвала любою невісточкою, від чого дівчині стало приємно. Вони знову швидко знайшли спільну мову й довго-довго говорили за чашкою чаю.

Марусина чекала на Ростика, який мав приїхати в село напередодні Нового року. Вона знала, що Ірина Гнатівна запросить її до себе, й заздалегідь шукала для неї подарунок. Їй хотілося зробити жінці, яка мала стати її свекрухою, приємне, подарувати щось таке, щоб їй сподобалося. Обійшовши не одну крамницю, які перед святами були завалені сувенірною та подарунковою продукцією, Марусина придбала авторське кільце з напівкоштовного каміння. Дівчині хотілося щось купити і своїм батькам, і Вірі, і Любані, але грошей було недостатньо, тому довелося обмежитися скромними сувенірчиками, на відміну від подарунка Ірині Гнатівні, за який їй довелося викласти чималу суму зі своїх студентських заощаджень.

Удома Марусина дістала кільце, показала мамі й поцікавилася її думкою:

– Як ти гадаєш, сподобається Ірині Гнатівні?

– Вона любить блискучі цяцьки, то сподобається, – не дуже приязно відповіла жінка.

Марусина дістала подарунки батькам, жінка сухо подякувала. Було помітно, що вона ображена.

– Я щось не так зробила? – запитала Марусина.

– Усе так, доню.

– Ні, я ж бачу, що ти на мене сердишся.

– Ми з батьком пнемося з усіх сил, щоб тебе вивчити, щоб ти не ображалася на нас, що погано чи немодно вдягнена, а ти витрачаєш кошти не на себе, а на жінку, яка тобі зовсім чужа, – відповіла мати.

– Поки що, – зауважила Марусина, – але ж вона – мати моєї коханої людини.

– Ще невідомо, чи стане вона свекрухою, а ти все підлещуєшся до неї.

– Мамо, та тітка Ірина – твоя сусідка, з якою ти дружиш не один рік, тож що в тому поганого, коли я їй купила подарунок на свято? Ти ревнуєш? – усміхнулася Марусина.

– Я лише про те, що сусіди – далеко не бідні люди, а ти витрачаєш такі гроші на подарунок! Нерозумно, Марусино! Краще б уже собі щось купила! – сказала мати з докором і вийшла.

Марусина ледь дочекалася приїзду Ростика. Хлопець зателефонував їй надвечір того ж дня, коли повернувся в село.

– Марусинко, я трохи стомлений з дороги, але так хочу тебе побачити, що до завтра чекати сил не вистачить, – сказав він і попросив вийти з дому.

Дівчина прихопила із собою подарунок для коханого і вийшла з двору. Падав сніг. Великі лапаті сніжинки танцювали, кружляли, веселилися у світлі вуличного ліхтаря, щоб потім, заспокоївшись, тихесенько лягти на землю. Здавалося, що то не з неба сипле снігом, а сама земля повільно підводиться вгору, до самих небес. У душі Марусини також було святково й радісно, і, здавалося, вона сама ладна від щастя кружляти разом зі сніжинками танок радості.

Дівчина помітила чоловічу постать, яка швидко наближалася до неї, і щемливе почуття наповнило кожную клітинку її тіла.

– Коханий! – не стрималася, кинулася йому назустріч й одразу потрапила в міцні рідні обійми.

Він цілував її прохолодні щоки, гарячі вуста, повіки, повторюючи, як скучив за нею. Марусина всім тілом припадала до хлопця, немов хотіла розчинитися в ньому без останку.

– Люблю тебе, люблю, люблю! – шепотіли її вуста.

Коли закохані вгамували розпалені почуття від зустрічі, Марусина згадала про подарунок, який стояв на землі, припорошений білизна сніжинок.

– Геть забула про нього! – схаменулася дівчина і кинулася струшувати сніг.

Вона тримала в руках плетений з лози кошик, прикритий шаликом.

– Це мій тобі подарунок на Новий рік!

– Що це? – всміхнувся хлопець.

– Зверху теплий шерстяний шалик, щоб ти ніколи не застуджував горло і я могла чути твій голос, – відповіла Марусина й попросила заглянути, що під ним.

Ростик відкрив кошик і побачив там зелені продовгуваті яблука.

– Мої улюблені?!

– Так! Я їх зберегла для тебе! – відповіла дівчина.

– Ті, що торохтять?

– Вони!

– Спробуємо? Ану, чие краще торохтить? – запитав він, як колись у дитинстві.

Вони сміялися і трясли торохкітливі яблука.

Розділ 15

Весна того року була теплою, погожою та квітла буйним цвітом. Здавалося, що природа вирішила здивувати людей, давши змогу майже одночасно прикрасити фруктові дерева блідо-рожевими та білими квітами, та так це в неї вдало вийшло, що не видно було й гілля – лише ніжні пелюстки.

Марусина приїхала до батьківської хати у весняному хорошому настрої. Трохи більше місяця – і вона знову зустрінеється зі своїм коханим, прихилиться до його плеча, відчує солодкий присмак його цілунків. Дівчина знала, що Любаня народила хлопчика і вже повернулася додому з пологового будинку, тож для новонародженого привезла подарунок та пакунок підгузків. Привітавшись з батьками, Марусина поквапилась до сусідки. Ірина Гнатівна їй телефонувала і просила зайти, щойно приїде в село.

– Не ображайтесь! – усміхнулась Марусина батькам. – Я швиденько!

– Моя дорогенька невісточка! – промовила радісно Ірина Гнатівна, зустрівши Марусину. – Проходь, не соромся! Зараз поп’ємо з тобою чайку!

– Щось трапилося? – одразу запитала Марусина.

– Ні, все добре! Коли тебе бачу, то мені спокійніше на душі стає, ніби сина зустріла! – відповіла жінка.

Як завжди, Марусина привезла жінці подаруночок, і вони сиділи за столом, вели довірливі розмови, ніби давні подруги. Від неї Марусина пішла додому, щоб забрати подарунки для

Любані, але довелося затриматися: приїхала Ореста, яка нещодавно повернулася з-за кордону. Батьки вже накрили стіл для гостей і разом сіли обідати.

Ореста коротко підстригла волосся, і та хлопчача зачіска, довга шия, худюче тіло робили її схожою на хлопчиська. Вона розповіла, що підзаробила грошей у Польщі, хоча доводилося працювати по дванадцять годин на добу і мати один вихідний на тиждень.

– Відпала охота їздити на заробітки? – поцікавилась у неї Марина Олександрівна.

– Зовсім ні! Звичайно, мені було важко, особливо перші тижні, але я знала, заради чого працюю, – відповіла Ореста. – Коли отримала зарплату за перший місяць, то самій не вірилося! Я вперше за життя тримала в руках таку суму! Це був неабиякий стимул заробити ще більше, а коли лягала спати, то уявляла, куди витрачу зароблене.

– Невже не можна знайти роботу в нашій країні? Усе-таки не на чужині, – сказала жінка.

– Можна. Хіба я не працювала до цього? Коштів вистачало на таке собі харчування та дешевий одяг, – промовила Ореста. – Так, я не була на чужині, але як мала повертатися додому, де хвора мама, а я не можу купити їй потрібні ліки, бо не маю за що? Бути вдома і дивитися на її муки? Це набагато важче, ніж відпрацювати дванадцять годин у чужому краї.

– Оресто, мені здається, що все-таки краще бути вдома ідесь тут працювати, – зауважив Роман Семенович.

– Жити від зарплати до зарплати? І це після того, як я відчула, що можна мати гідні заробітки? – Ореста стенула плечима. – Ні, я трохи відпочину і знову поїду. Буду шукати країну, де заробітки кращі, ніж у Польщі.

– А ми віддані своїй країні, – промовила Марина Олександрівна. – Нас виховали патріотами, тож живемо і працюємо на благо рідної країни.

– Учительська зарплата невелика, але жити можна, – підтримав дружину чоловік.

– Жити можна всюди, але коли ти відчув, що можеш жити краще, назад повертатися вже не хочеться, – сказала Ореста й подякувала за обід.

– Я зараз їду до Любані, вона народила сина, – повідала сестрі Марусина.

– Я знаю, вона мені дзвонила, – відповіла Ореста. – Я з тобою!

Ореста також пішла до породіллі не з порожніми руками. Любаня стала такою худенькою, що навіть щоки позападали, лише з-під кофтинки випирали великі груди. Вона зраділа

гостям, обняла і розцілувала кожну. Незважаючи на те, що породілля схудла і під очима залягли синці, Любаня аж світилася щастям.

– Де наш малюк? – запитала Марусина.

– Проходьте, зараз покажу! – відповіла жінка.

Маля спало на імпровізованому ліжечку, зробленому зі стільців. Миле хлопчєня мирно сопіло уві сні, прицмокуючи губками.

– Візочка ще не купила, – ніби виправдовуючись, промовила Любаня, – щойно отримаю кошти на дитину, одразу куплю.

– Головне, щоб дитинка була здорова, – промовила Ореста.

Дівчата вийшли в іншу кімнату, щоб поговорити. Любаня сказала, що сина назве Максимчиком, і попросила Марусину стати для нього хрещеною матір'ю.

– Я б із задоволенням, але хрещена – це не так просто, вона – друга мама для дитини, а мені ще довго навчатися, – відповіла Марусина. – Хрещена мати в разі чого має замінити рідну, а що я можу дати Максимчикові?

– Якщо ти, Любаню, не проти, то я б із задоволенням стала хрещеною мамою твоєму синочку, – заявила Ореста.

Любаня погодилася, і наступного дня вони похрестили дитину.

...Ростик приїхав на початку літа, і Марусина не тямилася від щастя. Утім, за два тижні по тому хлопець заявив, що їде з батьком в Америку на виставку сільгосппродукції й техніки для аграріїв.

– Я не можу прогавити нагоди побувати в США, зрозумій мене, – утішав він Марусину. – Побачити іншу країну, інше життя – це ж так класно!

– Надовго їдеш? – ледь не плачучи, запитала дівчина.

– Десь на тиждень.

– Це ж так довго!

– Час мине швидко! Ось побачиш! Я повернуся, і ми знову будемо разом! – заспокоював він дівчину.

І знову Марусина ходила до Ірини Гнатівни, щоб посумувати з нею разом за «нашими чоловіками», як казала сусідка. Вони багато часу проводили разом за розмовами, і Марусині надзвичайно приємно було чути, як жінка її називає «моя люба невісточка». З далекої країни Ростик зателефонував Марусині лише один раз, пославшись на те, що дзвінки дорогі, але й тій довгоочікуваній розмові вона була несказанно рада.

Коли чоловіки повернулися, Марусина заспокоїлася, але ненадовго. Вона якраз була в сусідів, коли Ростик їй сказав, що батько купив квитки, і вони завтра ідуть усією родиною на відпочинок у Карпати. Дівчина навіть рота розтулила спитати: «А як же я?!», – але стрималася, мовчки проковтнула образу і почала збиратися додому.

– Я зателефоную перед від'їздом, – сказав Ростик дівчині, коли вона була вже біля дверей.

Він не провів, не запросив увечері на побачення. Погане відчуття холодком пробралось в душу дівчини, проповзло мурахами по спині. Вона ще взувалася в коридорі, коли почула обурений голос Ірини Гнатівни:

– Васю, як ти міг?! Чому не взяв квитки й на Марусину?

– Хто вона нам?

– Як хто? Ти ніби з неба звалився!

– Марусина – просто сусідка, то чому я маю за власний кошт її катати? Сплачувати за її відпочинок?

– Вона – дівчина нашого сина і майже наша невістка! – скрикнула жінка.

– Казав сліпий «побачимо», – це були останні слова чоловіка, які почула Марусина.

Немов ошпарена, вона вибігла з будинку, поквапилася додому. Образа стискала горло так, що важко було дихати. Дівчина чекала вечора. Хотілося почути заспокійливі слова коханого, щоб забути випадково підслухану розмову, але він не прийшов. Ростик зателефонував пізно ввечері і сказав, що стомився від зборів, а завтра вставати о четвертій ранку.

– Ти не переймайся, я буду дзвонити, – пообіцяв він.

Ростик телефонував Марусині раз на кілька днів, але в її душі лишилась образа. Дівчина втішала себе лише тим, що відпочинок закінчиться, і вони знову будуть разом.

«Я не маю права тримати образу, бо вона зжере мене зсередини», – щоразу повторювала собі, але не відпускало, боліло.

Та зустрітися того літа їм так і не вдалося. Ростик з батьками не одразу повернувся в село, сказав, що вони затримуються в Києві на тиждень.

– Мама хоче побачити столицю, – пояснив хлопець.

За тиждень зателефонував дівчині і сказав, що не зможе цього літа потрапити в село.

– Я влаштувався на роботу, – сказав він, – не міжнародні авіалінії, як я мрію, але для початку непогано. Потрібно напрацювати години нальоту – це для початку.

– Я можу приїхати до тебе, – сказала йому Марусина. – Ти мені потрібний, як повітря.

– Розумію, але й ти зрозумій мене. Спочатку потрібно десь облаштуватися, а потім рейс за рейсом. У мене просто не буде вільного часу!

– Для мене в тебе не знайдеться вільної годинки? – тремтячим голосом запитала Марусина.

– Не будь дитиною, Марусинко! Я все роблю не лише для себе – для нас обох! – сказав він, але ті слова не втішили дівчини.

Розділ 16

– Любаню, моя ти хороша! Він мені телефонує все рідше, – бідалася Марусина подрузі. – Я без нього не просто жити – дихати не можу! З телефоном не розлучаюся ні на мить! Почую його голос – і ладна злетіти до небес! Невже він цього не відчуває?!

– Марусинко, Ростик тобі сказав, що багато працює? Напевно, у нього й справді мало вільного часу, а ти собі навігадуєш казна-що! – намагалася її втішити Любаня.

– Скільки разів пропонувала приїхати до нього в Київ, але завжди чую відмову. Може, у нього є вже інша дівчина?

Любані хотілося сказати правду, що все може бути, бо на таких красенів, як Ростик, дівчата ласі, але в очах подружки було стільки відчаю й водночас надії почути слова втіхи, що не змогла і сказала інше:

– Якби хтось у нього був, то навіщо б Ростик тобі телефонував? До того ж, Ірина Гнатівна

знала б про це і тебе, як майбутню невістку, на чайок не запрошувала б. Згодна?

– Так, – зітхнула Марусина й запитала, чи не дзвонила їй Ореста.

– Хрещена Максимка пообіцяла нам до Різдва надіслати подаруночок з Данії! – похвалилася жінка. – Здається, вона там непогану роботу знайшла, та й житло є.

– А мені не телефонує! – з образою мовила Марусина. – Сестра називається!

– Ти ж знаєш, що дзвінки не безкоштовні, а мені зателефонувала, щоб сповістити про посилку. Чи ти ще й мене до Орести ревнуєш? – засміялася Любаня. – Слухай, що я нещодавно чула! – сказала вона, стишивши голос. – Наші сусіди так сварилися, так лаялися! Цілу ніч не замовкали!

– Ірина Гнатівна та Василь Петрович?! – здивувалася Марусина. – Мені здавалося, що вони непогано живуть.

– Хіба ти не чула, що люди про Феодала кажуть?

– Що має коханку? Мало що патякають, а ось Ірина Гнатівна мені завжди розповідає про їхнє кохання.

– Отож якраз через коханку Василя Петровича і зчинилася сварка, – повідомила Любаня. – Максимко тієї ночі вередував і не спав до середини ночі, тож я поклала його у візочок і вийшла у двір, де й чула всю їхню сварку. Жінка звинувачувала його, що він гультай, а чоловік кричав, щоб менше збирала чутки.

– І правильно сказав. Якби це була правда, то мені б Ірина Гнатівна вже розповіла, – сказала на те Марусина і знову повернулася до розмови про коханого. – Ростик почав займатися з репетитором англійської мови, і я записалася на курси англійської. Не хочу відставати від нього, ми маємо бути на одному рівні, хоча часу вільного залишилося обмаль. До речі, мені запропонували взяти участь у студентському конкурсі краси, але я відмовилася.

– Чому?! – здивувалася Любаня. – Ти така красива!

– Бо не вважаю себе достатньо гарною, та й ноги у мене не від вух вирости, – пояснила дівчина.

– Ну, не сто вісімдесят «се-ме», але все одно ти ж не курдупель, – усміхнулася подруга. – Це я маленька й худенька!

– Мій зріст навіть до 170-ти не дотягує, то нащо я буду виходити на сцену й соромитися?

– А я б на твоєму місці спробувала! І Ростик пишався б такою нареченою!

– Він має сприймати мене такою, яка я є, – сказала Марусина і поцікавилася, чи не влаштувався її Толик на роботу.

– Та ще ні, але обов’язково знайде! Він мені пообіцяв більше не пиячити з почарківцями і наступного місця їхати в місто шукати роботу!

– Ти все ще йому віриш? – Марусина сумно посміхнулася.

– Якщо люди кохають, то мають повністю довіряти одне одному, – промовила Любаня вже не так весело.

Повною несподіванкою для Марусини став приїзд Ростика напередодні Нового року. Вона нічого не знала й випадково зустріла його в селі, коли приїхала на вихідні.

– Ростикун! – кинулася до нього, зустрівши біля двору. Дівчина припала до тіла коханого, і серце від радощів та хвилювання ледь не вискочило з грудей. – Чому? Чому ти не попередив? Не зателефонував?

Хлопець узяв її долонями за обличчя. Повернув до себе, подивився в очі. Їй хотілося припасти вустами до його губ, відчутти солодкий смак поцілунку, але він дивився в очі так, ніби хотів щось сповістити, і серце на мить завмерло.

– Хотів дізнатися, чи ти чекаєш мене, чи гуляєш з іншими, – промовив він, не відпускаючи її обличчя.

– Я?! Гуляю? Та вже всі хлопці з курсу обходять мене і не звертають уваги, бо знають, що в мене є ти, – промовила Марусина. – Кому потрібна дівчина, в якій дах зносить від іншого?

– Справді? – прозвучало якось дивно, ніби з насмішкою.

Марусина дивилася на Ростика і бачила у виразі його обличчя щось незнайоме, навіть чуже.

– Ти... Ти мене лякаєш, – стиха промовила вона.

– Усе добре, Марусино, – сказав він, послабивши руки. – Чекаю тебе ввечері. Вийдеш?

– Ти ще питаєш? – усміхнулася кутиками вуст. – О котрій годині?

– Я зателефоную, коли звільнюсь, – сказав він.

Не поцілував, не пригорнув – розвернувся й пішов, покинувши розгублену Марусину посеред дороги. Немов на ватних ногах посунула вона додому. Марина Олександрівна одразу помітила, що донька немов з хреста знята, спитала, що трапилось.

– Мамо, я вперше Ростика побачила таким, – промовила вона, розтягуючи слова. – Й досі не можу зрозуміти, чи то мій хлопець, чи хтось чужий.

– Що ти хотіла, доню? – стонула плечима Марина Олександрівна. – Ти – проста сільська дівчина, а він – пілот! Та за ним, напевно, черга зі стюардес вишукувалась! Треба шукати простого роботящого хлопця, як-от наша Віра!

– Мамо! Не підливай масла у вогонь! І так тяжко! – скрикнула Марусина і до вечора не виходила зі своєї кімнати.

Коли стемніло, Ростик зателефонував Марусині, і вони зустрілися. І знову все було, як і раніше: пристрасні поцілунки, слова про кохання і секс на лавці біля річки. Марусина заспокоїлася. Вона сиділа в Ростика на колінах, обіймала його за шию, вдихала такий знайомий запах волосся.

– Ти у відпустці? – запитала вона.

– Влітку збираюсь піти, якщо відпустять, – відповів.

– Хоча б цього літа зможемо кудись поїхати разом на відпочинок?

– Сподіваюсь, що так. Марусинко, я завтра вже їду, – сповістив він.

На дівчину мов відро холодної води вилили.

– Чому?! Чому так швидко?! – запитала вона.

– Робота, Марусинко, робота, – зітхнув коханий. – Ти не змерзла?

– Якщо б навіть я перетворилась у кригу, то все одно не зізналася б, – пожартувала дівчина.

– А я вже промерз, – сказав юнак. – Ходімо по домівках, поки застуду не підхопили.

Розділ 17

Як ніколи Марусина чекала літа, коли у Ростика буде відпустка і вони разом поїдуть на відпочинок. Кілька разів у розмові по мобільнику вона починала тему про відпочинок і пропонувала різні місця та країни, але хлопець щоразу віджартовувався, мовляв, ще треба у керівництва вибити ту відпустку, а потім уже вирішувати, куди їхати.

На початку літа померла бабця Толика, тож Марусина допомагала Любані з похованням, збрала по сусідах трохи коштів. Не залишилась осторонь й Ірина Гнатівна: дала і м'яса на поминки, і яець, ще й не пошкодувала чималенької суми грошей. Після поминок жінка запросила до себе Марусину на чашку чаю.

Чоловіка Ірини Гнатівни вдома не було, тож Марусина охоче погодилася. Вони сиділи на терасі й розмовляли.

– Земля пухом старенькій! – сказала жінка, сьорбнувши з чашки. – Може, гріх так казати, але бабуса своє віджила, відійшла тихо уві сні, тож тепер Любані трохи легше буде.

– Так, усе тримається на ній одній, – погодилася Марусина, – і город, і господарство, і дитина, а ще й чоловік п'яниця.

– Я вже тому Толику голову прогризла, щоб шукав собі роботу, а він тиняється селом, поки хтось попросить допомогти за чарку самогону. Бідна дівчина! Мені її так шкода! – зітхнула жінка й підсунула ближче до Марусини вазочку з полуничним варенням. – Не приведи Господи, кому таку долю! У неї нікого взагалі з рідних немає?

– Любаня хоче знайти матір, але ніяк не наважиться, – сказала дівчина.

– Чому? У житті все трапляється, може, у неї нормальна мати і шукає її, знайшла б Любаня рідню та покинула б свого Толика.

– Вона мріяла про родину, хоче її мати, – промовила задумливо Марусина, – до того ж, кохає свого чоловіка і щиро вірить, що він зміниться. Я радила Любані пошукати матір, але вона хоче зайнятися цим тоді, як у її сім'ї все буде добре.

– Хоче довести матері, що й без неї виросла, створила родину, народила дитину?

– Саме так!

– Марусинко, коли тобі Ростик телефонував? Давно? – запитала Ірина Гнатівна.

– Тиждень тому. А вам?

– Значить, ти не в курсі?

Марусина здивовано поглянула на жінку, поставила чашку й запитала, що трапилося. Ірина Гнатівна сповістила, що Ростик з батьком поїхали в Америку.

– Знову на виставку? – запитала Марусина. – Як колись?

– І виставка, і відпочинок – два в одному, – зітхнула жінка. – Мене з собою не взяли.

– Чому ж мені Ростик нічого не сказав? – з образою запитала Марусина.

– Та чи я знаю? Чоловік поїхав до нього в Київ, а вже звідти сповістив, що вони летять в Америку.

– Надовго?

– Напевно, днів на десять, – сказала жінка.

Марусина чекала Ростикового дзвінка, але той не телефонував. Щодня вона заходила до сусідки дізнатися, чи нема новин від чоловіків, але ті не дзвонили. Жінки сиділи удвох, чекаючи на них, разом сумували, згадували щось приємне, втішали одна одну. За два тижні Василь Петрович зателефонував дружині і сказав, щоб не хвилювалася – вони затримуються у США ще на тиждень, а потім приїдуть разом у село на кілька днів. І знову потягнулися довгі дні чекання. Марусина була неприємно вражена тим, що знову така бажана й омріяна відпустка на двох відміняється. Їй хотілося більш визначеного майбутнього, а воно то наближалось, то розпливалося, як на живописному полотні, на яке линули води. Здавалося, тому тижню нема кінця, але дні спливали, і Ростик мав ось-ось повернутися. Марусина перебувала у збудженому і схвильованому стані. Вона для себе прийняла рішення поставити Ростика питання руба. «Так і запитаю: якщо хочеш бути зі мною, то настав час одружитися, а не жити чеканнями», – вирішила вона.

Тієї ночі Марусині наснилися жахіття. Ніби вона йде назустріч Ростика й не дивиться під ноги. Аж раптом під нею просіла земля – і дівчина зірвалась у прірву, але останньої миті встигла схопитися за її край. Над собою побачила обличчя коханого і попросила допомоги, але той посміхнувся і віддалився.

– До-по-мо-жи-и-и! – закричала вона, відчувши, що руки сповзають і вона ось-ось зірветься вниз.

– Лети! – почула вона голос Ростика, який нахабно засміявся, знущаючись із неї.

Марусина полетіла у прірву й прокинулася. Вона спітніла, важко дихала й не змогла

одразу вирватися з тенет неприємного сну. Дівчина підвелася з ліжка, підійшла до вікна, виглянула на вулицю. Там прогулювалася Любаня з візочком, помітила Марусину, кивнула рукою, щоб виходила. Марусина випила чашку кави, вийшла до подруги й одразу помітила, що та чимось схвильована.

– Знову чоловік баньки залив? – запитала Марусина.

– Та ні.

– То чого ти така?

– Отже, ти не в курсі?

– Чого?

– А того, про що все село ще звечора гуде.

– Ти можеш пояснити, а не говорити загадками? – запитала Марусина, притримавши подругу за руку, але Любаня відвела погляд.

– Чесно, навіть не знаю, як тобі сказати.

– Любаню! – Марусина стала перед жінкою, подивилася їй в очі.

– Твій...

У Марусини холодок пробіг по спині. Вона не дуже вірила у сни, але зараз згадала свій, і погане відчуття прокралося в душу.

– Що... мій? – промовила впалим голосом.

– Ростик учора приїхав зі своєю дівчиною! Американкою! – випалила Любаня на одному подиху. – Ти маєш знати. Вибач, але я повинна була тобі це сказати.

– Не може бути! – промовила Марусина. – Цього не може бути!

Світ навколо захитався, очі застиляли сльози, коли вона повільно пішла додому. Удома нікого не було – батьки ще звечора пішли до бабусі, тож Марусина лишилася сама в хаті, де дзвеніла тиша. Вона присіла на стілець, намагаючись усвідомити почуте, але не могла і просто плакала. По застиглому німому обличчю текли нескінченними потічками сльози, аж поки Марусина змогла обдумати почуту новину.

«Може, то якась родичка приїхала в гості, а не Ростикова дівчина, – думала вона. – Це ж

село: якщо не знають правди, то її вигадують. Потрібно дочекатися дзвінка від коханого, він має мені зателефонувати!»

Схопившись за рятівну думку, Марусина підвелася, нервово заходила по кімнатах – з однієї в іншу й назад. Вона подумала, що можна було б зателефонувати Ірині Гнатівні, яка була до неї така люб'язна, що називала любою невісточкою, але новина про те, що, може, і справді в жінки вже нова «невісточка», її зупинила. Марусина схопила мобільник, щоб зателефонувати Ростику і зустрітися з ним, але не змогла. «Він сам мені подзвонить, – втішала себе думкою. – Ростик не такий, він не може мене ось так зрадити!»

Марусина втратила лік часу. Вона то хапалася за мобільний телефон, то клала його на стіл, то металася з кутка в кутку, то завмирала, як статуя, на одному місці. Коли за вікном смеркло, відчула, що задихається в приміщенні, й вийшла у двір, прислухалася. Дівчина почула його голос, точніше, сміх – і від того було і радісно, і боляче. «Усе то брехні, – подумала вона, – він зараз прийде до мене і скаже: “Як ти могла повірити пліткам? Я ж тебе кохаю, дурненька!”»

Не в змозі більше чекати, вона сама набрала номер коханого.

– Привіт, – сказала якомога спокійніше.

– Привіт, Марусино! – відповів він веселим голосом.

– Ти не хочеш зі мною зустрітися?

– Якраз збирався тобі телефонувати! – відповів він. – За пів години чекаю тебе біля двору.

– Домовились!

Марусині здалося, що в Ростика був звичний голос, і вона майже заспокоїлася. Дівчина вдягла сукню темно-синього кольору, яка подобалася коханому, поглянула на годинник і вийшла на вулицю.

Ростик повільно наблизився й зупинився навпроти. У Марусини зашаленіло серце в грудях, застугоніло у скронях.

– Доброго вечора! – промовив він.

– Вітаю!

– Ти вже знаєш? – запитав він.

– Що?

– Марусино, у мене є дівчина.

– Дівчина? – ледь чутно промовила Марусина. – І давно?

– З минулого літа. Ми з нею познайомилися, коли їздили з батьком в Америку.

Його слова були шоком.

– Ти... Ви разом з нею вже рік?! – затинаючись, запитала дівчина.

– Ну, як разом? Вона в США, я – у Києві. Ми з Монікою спілкувались, телефонували одне одному. Бачиш, я нічого не приховую, я чесний з тобою, Марусино.

– Такий чесний, що жив на два фронти? – в голосі дівчини чулася гірка іронія.

– Вибач, що не сказав тобі раніше.

– То навіщо продовжував брехати?

– Я справді не знав, чи погодиться Моніка стати мое дружиною, – пояснив він.

– І тому вивчав англійську? Заради неї?

– Вона знає українську, бо мати – українка, батько – американець.

– Я хочу знати, навіщо ти весь час казав, що мене кохаєш?

– Я справді тебе кохав, Марусино. Принаймні так мені здавалося.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65924954&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal,

WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.